1946

Пролетер

ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ

Увек са Вама

1946
2016

70
година
растемо
заједно

Јелена Луковић,

генерална директорка
Металац Пролетера а.д.

Ретка су данас трговинска предузећа у Србији која се могу похвалити обележавањем седамдесетог рођендана. Већина њих је нестала у турбулентним временима транзиције сваке врсте. Можда се овако велики јубилеј не би догодио ни првом послератном трговинском предузећу у Горњем Милановцу да га почетком 21. века, вођена визијом и патриотизмом, није под своје окриље увела компанија Металац.

Од тог тренутка, пуних 13 година, упорно и посвећено траје опоравак, са циљем да се Пролетеру врати некадашњи сјај, у новим тржишним условима. Данас је Металац Пролетер поново пример модерне комшијске трговине, окренуте својим суграђанима. Свакодневно их срдачно дочекујемо и испрацамо свесни да се лојалност потрошача заслужује истрајношћу у квалитету понуде и услуге.

Горњомилановчани нам већ узвраћају похвалама, а од доброг гласа боље рекламе нема. Иако пунимо 70 година, поново смо млад колектив, пун енергије, спреман на промене и брзо прилагођавање у тешким условима на тржишту. Управо та младост и ентузијазам, уз пословне резултате које постижемо, стручно и искусно управљање и репутацију Компаније којој припадамо – основа су вере да ће најстарије предузеће у Горњем Милановцу наставити даље младалачким кораком.

Верујемо да су због тога поносне све генерације радника и руководилаца, које су свој радни век уградиле у Пролетер, током његове дуге историје. Ту захвалност исказујемо и овом монографијом, првом у историји Пролетера.

А што се будућности тиче, наша порука је недвосмислена – И ДАЉЕ РАСТЕМО ЗАЈЕДНО.

НАПОМЕНА:

У припреми ове монографије коришћене су информације, интерпретирани
или преузимани текстови објављени у публикацијама:
СОУР ТАКОВО - ЈУБИЛАРНИ ЛИСТ ПРОЛЕТЕР (28.јун.1986. године), штампа ГРО Будућност
ЈУБИЛАРНИ ЛИСТ ПРОЛЕТЕР (28. јун 1996; као подлистак Таковских новина)
ГОДИНЕ ЗА НЕЗАБОРАВ 2000, група аутора, издавач Графопринт Горњи Милановац
ТАКОВСКЕ НОВИНЕ – изводи из објављених текстова почев од 1961. године

ЗАХВАЛНОСТ:

БИБЛИОТЕЦИ и МУЗЕЈУ у Горњем Милановцу, редакцији ТАКОВСКИХ НОВИНА и СВИМ ПОЈЕДИНЦИМА
који су својим фотографијама, сећањима, или на било који други начин, настојали да помогну припрему
ове монографије.

Ова монографија би могла почети тренутком кад је предузеће Пролетер 2003. године постало део компаније Металац и добило ново име – Металац Пролетер. Међутим, 70 година његове историје и статус најстаријег послератног и првог социјалистичког предузећа у општини, заслужују једну структуирану публикацију, која би остала будућим генерацијама Горњег Милановца. Утолико пре ако се има на уму да такве публикације није било раније, осим Јубиларног листа, издатог поводом 40. рођендана 1986. године и дволиста инсертованог у Таковским новинама, поводом 50 година постојања 1996. године. Сличним стилом и садржајем, Пролетер је са неколико страна заступљен и у монографији Године за незаборав, издатој 2000. године. Понешто од занимљивих трагова историје прикупили смо из текстова локалног листа Таковске новине, захваљујући помоћи Завичајног одељења Градске библиотеке. Прелистали смо и неке фотографије и белешке које, како то обично бива, заврше у неком небитном архивском кутку и одлазе у заборав заједно са људима и догађајима који су својевремено ухваћени објективом фотоапарата.

Зато изражавамо неизмерну захвланост сваком од „бележничара" чије смо текстове и фотографије прегледали и много тога преузели, најчешће у скраћеној верзији, као и савременицима који су све то допунили личним освртом.

Ова монографија, поводом 70 година горњомилановачког Пролетера, нема претензију да прави нову причу нити интерпретацију историје, већ да на једном месту пренесе дух времена у коме је предузећа настајало, његов развој, периоде затишја, падова и успона.

Напросто, Пролетер, како се и данас зове ланац продавница, је 70 година живео са Горњомилановчанима, а живот Горњомилановчана није се могао замислити без Пролетера. Поштујући у свему историју, а пре свега људе који су, више или мање, уткани у развој овог предузећа, Компанија Металац је поносна што ће у својој архиви имати још једну важну публикацију – овога пута монографију о најстаријем од 14 предузећа Металац групе. Утолико више што је управо руководство Металца, ванредним договором усред годишњих одмора 2003. године, преко ноћи одлучило да компанија Металац преузме Пролетер и спасе га распродаје, каква се неретко дешавала у то време у Србији.

Општина Горњи Милановац се простире на 836 км² у централном делу Србије. Смештена је између Рудника, Сувобора, Вујна и Брђанске клисуре. Осим градског насеља Горњи Милановац и варошице Рудник, општина има и 63 сеоска насеља.

Претпоставља се да је овај крај био насељен још у бронзаном добу, а извесно је да су највећа насељавања била у 17. и 18. веку. До средине 19. века средиште Рудничке нахије било је у Брусници, да би 1853. године, оснивањем вароши Деспотовица, убрзо преименоване у Горњи Милановац, почело да се развија ново градско насеље.

Уз административну и политичку власт, настајали су први организованији зачеци привреде, преко сточарства и шљиварства, кроз ситну трговину, услужно занатство и друге сличне делатности.

Убрзани привредни развој последњих година 19. и првих година 20. века прекинут је Првим светским ратом, уз огромне људске жртве и материјална разарања. Од око 15.000 мобилисаних војника из овог краја 2/3 је погинуло, умрло или нестало, не рачунајући рањене или умрле због ратних последица. Због тога је почетна основа развоја после Првог светског рата била веома неповољна. Уз то је, након оснивања Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца 1918. године и владавине династије Карађорђевић – рудничко-таковски крај додатно био запостављен због привржености несталој династији Обреновић. Горњи Милановац је престао да буде средиште окружне управе и судске власти те тако осуђен на крајње успорен привредни и други раст, уз стагнирање становништва. Број становника Горњег Милановца из 1900. године (2.836) достигнут је тек педесетих година 20. века.

Осим две занатске радионице бомбона и ратлука, једног парног млина, педесетак трговинских, четрдесетак угоститељских и око 150 услужних занатских радњи, у читавом крају није било већег привредног објекта као носиоца развоја, па су млађи људи одлазили „трбухом за крухом“.

Разорни земљотрес 1927. године тешко је погодио Горњи Милановац, Рудник и друга околна насеља.

Тек тридесетих година јавља се неколико истакнутих предузетника који озбиљније почињу да се баве откупом, велепродајом и извозом пољопривредних производа. Овај полет прекинула је велика економска криза 1929. године. По свему судећи, прекретница у гледању Краљевског двора и Владе на овај крај почела је подизањем савремене основне школе у Горњем Милановцу и јединим доласком Краља Александра I у Горњи Милановац 1933. године, приликом освећења школе као његове задужбине. Иза тога је враћена осмогодишња гимназија, обновљене зграде ђачког интерната, поште и општине, подигнуто неколико зграда основних школа...

Али, тек започет развој поново је нагло прекинут Другим светским ратом и уласком 60. моторизоване немачке дивизије у Г. Милановац 17. априла 1941. Већ 28. септембра исте године Милановац је ослобођен, али је 15. октобра 1941. немачка казнена експедиција, у знак одмазде, запалила Горњи Милановац и Рудник. Запаљене су све јавне зграде, скоро

ГОДИНЕ ЗА НЕЗАБОРАВ,
издање 2001.
Извод из текста „Обнова и развој – општи поглед“ који је потписао Љубиша Зарић

ГОДИНЕ ЗА НЕЗАБОРАВ,
издање 2001.

Извод из текста „Обнова и развој – општи поглед“ који је потписао Љубиша Зарић

све трговинске, занатске и угоститељске радње и више од 90% стамбених зграда на ужем подручју Горњег Милановца и Рудника. Град је скоро до темеља уништен. Столетни труд и имовина његових грађана су претворени у пепео, тако да су од Цвијићевог „Белог лабуда на зеленом језеру“, како је својевремно описао Горњи Милановац, остале само рушевине и згаришта.

Након година ратног терора сваке врсте, Горњи Милановац и Таковски крај су ослобођени 17. септембра 1944. године. До коначног Дана победе 9. маја 1945. темељи власти били су већ формално успостављени у читавом Таковском срезу. Живот се постепено нормализовао и кренуло се у брзу обнову, уз општу оскудицу и немаштину тек ослобођене земље. Општенародна имовина заузимала је централно место, а пракса принудног откупа, експропријације земљишта и објеката, принудног проширења сетвених површина и слично, обележила је неколико првих послератних година.

Почео је постепени прелазак на планску привреду и усиљену индустријализацију, у којој се првобитна социјалистичка акумулација дешавала на рачун села и јефтиног рада.

После доношења Устава 1946. Сремски народноослободилачки одбор и Општински одбор у граду нашли су се пред веома сложеним задацима привредне и друштвене изградње. Земљорадничке задруге, путем којих је вршена подела бесплатне помоћи и фондова, откуп пољопривредних производа и снабдевање становништва, биле су кадровски и организационо неоспособљене да ову одговорну улогу успешно остварују.

То је наметнуло потребу оснивања посебног државног предузећа које би се бавило обједињеном набавком, расподелом и продајом робе, која је била на листи такозваног рационираног снабдевања робе. Већ тада, знатно пре него што је извршена национализација приватних трговинских радњи, ове радње су углавном биле ликвидиране оштрим репресивним пореским и инспекцијским мерама. И то је био један од ургентних разлога за оснивање таквог предузећа.

Тако је 28. јуна 1946. године основано државно трговинско предузеће, прво у срезу и општини, са именом Пролетер, којем је кумовао првоборац Милован Јанићијевић, да би се изразила идеолошка правоверност. Уз агилног директора Воју Лаушевића, окупио се већи број бивших трговаца и трговачких помоћника (Д. Тадић, браћа Обреновић, В. Антонијевић, М. Ковачевић идр.) Мрежом општих и специјализованих продавница најпре је покривен град, а после се ширила и на сеоско подручје. Упоредо су рад наставиле и продавнице земљорадничких задруга...

...Те и наредних година као потпуно нова, или национализацијом, настајала су и друга предузећа, односно задруге, занатске радионице итд. претече каснијих великих предузећа која ће пронети надалеко име Горњег Милановца ...

... После првобитног и релативно демократског широког полета у изградњи попаљеног и уништеног, улазило се у неку врсту стагнације, праћене „изневереним очекивањима“ због изосталих капиталних инвестиција...

Генерално, у сложеним економским и политичким условима који су били праћени бројним материјалним проблемима и несташицама, тадашње среско руководство се све више затварало и ослањало на „најподобније“ кадрове и административни метод рада.... Водеће екипе у тек основаним државним предузећима, као и земљорадничким задругама, биле су недовољно дорасле за све израженије услове тржишне конкуренције. Недостајале су идеје и програми да се та стагнација превазиђе и успешније користе природне повољности и властите снаге....

Тако је било све до кадровских померања, захваљујући којима је, између осталих, 1957. за секретара општинског комитета дошао Милојко Вељовић, из политичког миљеа ЦК Народне омладине у којем су биле будуће значајне и утицајне личности. У саставу више студијских делегација, Вељовић је имао прилику да се у Немачкој, Великој Британији и др. упозна са организацијом и функционисањем политичког и привредног живота. Млад, неоптерећен прошлошћу, енергичан и оперативан, са одговорношћу и смислом за практично решавање проблема - он се амбициозно и спремно ухватио у коштац са изазовима у Г.Милановцу. Општина и читав Таковски крај нашли су се пред новом – прекретничком етапом привредног и општег развоја, која ће их учинити малим „привредним чудом“ и сврстати у средње развијене привредне и друштвене средине.

СТАРИ МИЛАНОВАЦ,
издање 1994.
Цртеж вароши по првој фотографији из 19. века

СТАРИ МИЛАНОВАЦ,
издање 1994.

Панорама 1900. године

Фотографије
спаљеног града током
бомбардовања октобра
1944. године.

КРЕТАЊЕ СТАНОВНИКА У ГРАДУ ПОСЛЕ ОСЛОБОЂЕЊА:

1900.	2.800	1981.	20.000
1941.	3.000	1998.	23.000
1961.	4.500	2002.	24.000
1971.	13.000	2012.	24.000

Број становника општине Горњи Милановац последњих деценија опада, па је тако са око 50.000 становника крајем осамдесетих година, 2012. спао на око 44.500 људи.

У бившем подруму зграде Скупштине општине, на гомили угља нашао сам картон о пријави почетка рада предузећа Пролетер. Стоји 28. јун 1946. У правилима предузећа стоји да почетна основна средства чине средства која су самостални трговци унели: дрвени метар за текстил, рафови, тезге са уграђеним преградама за брашно, пиринач, шећер и др. И обртна средства су унели самостални трговци - оно мало колонијалне робе што се затекло.

СЕЋАЊЕ
Богосава Јовановића, дугогодишњег радника на одговорним пословима, записано 1986. када је већ био у пензији.

28.06.1946.

ОСНОВАН ПРОЛЕТЕР

Сремски народни одбор среза таковског својим решењем бр. 5276 од 28. јуна 1946. године основао је Сремски државни магазин Пролетер. Настао од затечених приватних трговинских радњи, сиромашних робних фондова у њима и кадрова који су се затекли. Било је 22 радника, а за првог директора одређен је Михаило Миле Тешић, пекарски радник и првоборац овог краја. У седам продавница, са 210 м² пословног простора, на тачкице се продавао шајак, платно, гумена обућа и остала УНРИН-роба, док је у слободној продаји био катран, луч и нешто пољопривредног алата.

ОРГАНИЗАЦИОНЕ ПРОМЕНЕ

Од оснивања давне 1946. до данас, организациона поставка Пролетера се мењала и прилагођавала потребама развоја и праћења тржишних токова, променама закона, потребама или очекивањима предузећа, али и у складу са политичким одлукама, власничким променама... Промене типа организације помажу и препознавању прилика у одређеним етапама и зато их, ради лакшег праћења, наводимо хронолошки:

1946. 28. јуна основан Сремски државни магазин.

1963. Јасеница и Напредак се удружују у трговинско предузеће Пролетер.

1971. Трговинско предузеће Пролетер се удружује у сложени систем Интерекспорт Београд, као ООУР Инекс Пролетер унутрашња трговина-предузеће за производњу, туризам, саобраћај и промет. Удруживање је имало за циљ обезбеђење најширег асортимана робе, с обзиром да је Интерекспорт у то време у свом саставу имао 72 ООУР-а разних делатности у читавој земљи.

1976. 26. априла, Одлуком о издвајању трансформише се у Радну организацију за унутрашњи промет Пролетер са п.о. без ООУР-а у свом саставу. Наиме, ООУР Инекс Пролетер унутрашња трговина се издваја из састава РО Интер експорт Београд, који је тада у свом саставу имао 20 трговинских кућа.

1982. Пролетер се удружује у Сложну организацију за производњу, прераду и промет Таково Горњи Милановац, у оквиру које послује као РО за унутрашњи промет Пролетер, без ООУР-а у свом саставу.

1986. Пролетер иступа из СОУР Таково и поново се организује као Радна организација Пролетер са п.о.

1989. 29. децембра трансформише се у Предузеће у друштвеној својини ТП Пролетер са п.о.

1991. 19. априла извршена је власничка трансформација и Пролетер послује као Деоничко друштво у мешовитој својини за промет на велико и мало Пролетер.

2000. Одлуком бр. 160/А од 24.04.2000. године је извршена својинска трансформација у акционарско друштво, издавањем и продајом акција ради продаје друштвеног капитала. Након ове приватизације Пролетер је организован као Трговинско предузеће Пролетер - акционарско друштво.

2003. Већински власник Пролетера постаје Металац а.д. из Горњег Милановца са 64% учешћа у укупном капиталу а од 03.11.2003. предузеће послује као Трговинско предузеће за промет на велико и мало.

ОРГАНИ УПРАВЉАЊА 2003-2016. ГОДИНЕ

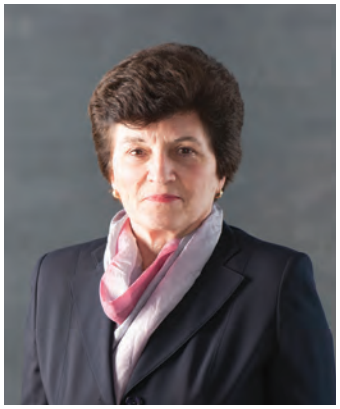

Радмила Тодосијевић,
председник УО 2003-2005.
председник Скупштине 2005-2016.

Петрашин Јаковљевић,
председник Скупштине 2003-2005.

ОДБОР ДИРЕКТОРА 2014-2016.

Проф. др Стево Јаношевић, председник
Росанда Петровић
Јелена Луковић

Чланови Надзорног одбора и Одбора директора током 2003-2016. по појединим периодима:

Живорад Гајић (2003-2005), Светлана Ђурић (2003-2005), Драган Томић (2003-2012), Радовин Чопић (2003-2005), Снежана Станојевић (2003-2005), Милета Тришић (2003-2005), Стојан Словић (2003-2010), Росанда Петровић (2005-2016), Миливоје Миловановић (2005-2009), Слободан Вукајловић (2010-2014), Јелена Луковић (2014-2016)

Проф. др Стево Јаношевић, председник (2005-2016)

ГЕНЕРАЛНИ ДИРЕКТОРИ ОД 1946 - 2016.

Миле Тешић
1946.

Војислав Лаушевић
1946-1948.

Ђуро Недељковић
1948-1952.

Павле Јаковљевић
1952-1954.

Милић Јаковљевић
1954-1965.

Драгиша Николић
1966-1973.

Марко Пауновић
1973-1976.

Радован Зарић
1976-1981.

Гојко Фимић
1981-1985.
1989-1993.

Слободан Милошевић
1985-1989.

Велибор Лукић
1993-2002.

Стојан Словић
2003-2005.

Миливоје Миловановић
2006-2009.

Слободан Вукајловић
2010-2014.

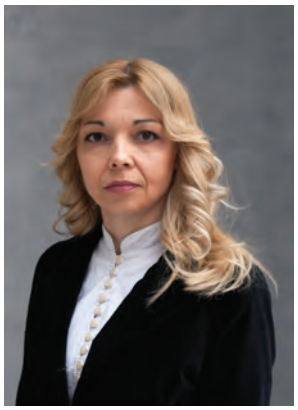

Јелена Луковић
2014-2016.

1946
1956

ПРВИ КОРАЦИ СРЕСКОГ МАГАЗИНА

- **Почео је на згаришту порушеног града, далеке 1946. године, на Видовдан. Баш тај датум, 28. јун, носи решење Среског народног одбора Среза таковског о оснивању Пролетера. У првој поратној години био је то зачетак друштвене трговине. Неколико предратних приватних трговаца је добровољно уступило своје локале и сиромашан робни асортиман који је затечен у њима: Ђуро Недељковић (продавница у Љубићској 3, где се продавала мешовита роба), Митар Адамовић (Таковска 12, продавница прехране), Владе Ђурић (гвожђара у Кнеза Александра 13) и Слободан Маринковић (уступио своју робу).**
- **Осим ових, од Среског одбора добијени су следећи локали: кафана Пролеће (Карађорђева 7, за продају текстила); Занатски дом (Карађорђева 2, где је отворена књижара); дрвена барака у Љубићској 1, за продају пољопривредних производа. Свеукупно седам продавница, површине 210 квадрата, са 22 радника.**
- **За првог директора постављен је Миле Тешић, радник и првоборац.**
- **Увођењем самоуправљања 1950. Пролетер међу првима бира раднички савет, а за његовог првог председника изабран је Славољуб Недељковић.**
- **Почетком педесетих отворене су радње на Руднику, у Такову и Бољковцима.**

МАРТ 1946.

Група старих трговаца на мосту код Гимназије, међу њима су и Вељо Марјановић, Немања Рашић, Димитрије Обреновић и Ђуро Недељковић

МАЈ 1948.

Радници Пролетера на првомајском уранку са директором Војом Лаушевићем

ПРВИ ДАНИ ПРОЛЕТЕРА

Ђуро Недељковић
ГОДИНЕ ЗА НЕЗАБОРАВ

Било је то давно после Другог светског рата, 1946. године, када су Мила Тешића и мене задужили... да одмах отпочнемо припреме за оснивање првог трговачког предузећа. У то време, у Чачку су Милојко Пајевић и Франц Алојз формирали трговинско предузеће Партизан. Они су нам пружили драгоцену помоћ и истакли да морамо обезбедити најмање пет локала и почетни капитал од 250. 000 динара….

По повратку... је одлучено да се позову сви трговци и упитају да ли желе да учествују у оснивању предузећа. Ја сам одмах прихватио да свој локал, који се налазио у згради кафеџије Милована Тешића, пренесем у новоформирано предузеће. У мојој радњи је било робе за више од 500.000 динара коју сам, такође, унео у предузеће. Гвожђар Митар Адамовић је унео свој локал, а Слободан Маринковић сву своју робу. Убрзо затим пришли су и локали Влада Ђурића, кафане Пролеће и Занатског дома.

Новом предузећу су, као радници, поред нас приступили и Милић Адамовић, Никола Николић, Лазар Зарић, Радојица Милојевић, Велимир Раденковић и Михаило Вучетић.

Пошто су обезбеђени сви услови, поднет је захтев Министарству трговине Владе Србије за добијање дозволе за оснивање предузећа. Истог дана добијена је дозвола, пошто је министар трговине био Радован Грковић, наш земљак.

Народни одбор Среза донео је решење о оснивању предузећа Срески магазин Пролетер, са седиштем у Горњем Милановцу.

Збор радника приликом усвајања завршног рачуна 1947.

За првог директора постављен је Михаило Миле Тешић, носилац Партизанске споменице 1941. Кадровска служба је донела решење о постављању 22 службеника на разна места у предузећу. За руководиоце комерцијалне службе постављени смо Милић Адамовић и ја, за секретара Иванка Јанићијевић, за кадровска питања Роса Ћировић, и на друга радна места: Љубинка Вукашиновић, Лепосава Ћировић, Десанка Илић, Злата Ивановић, Вера Станојевић, Рада Петровић, Јован Трифуновић, Јовиша Петковић и Гвозден Бркић.

За пословође и одговорне за набавку робе постављени су: Никола Николић, Момчило Пантовић, Драгољуб Величковић, Лазар Зарић, Радојица Милојевић, Слободан Маринковић, Митар Адамовић, Михаило Вучетић, Радоје Јаковљевић и Велимир Раденковић. Било је шест продавница и све су набављале неопходну робу, јер није било централног магацина.

Пролетер је почео да тргује свом мешовитом, текстилном и гвожђарском робом која је била у слободној продаји, без бонова и тачкица. Касније смо добили дозволу да продајемо и на тачкице. Робу смо набављали и из Словеније и Хрватске. Главни снабдевач текстилом била је фирма Центротекстил из Београда, али само уз налоге добијене од Министарства трговине. У то време, у Министарству су били задужени за издавање дозвола двојица наших Милановчана, Бошко Стојкановић и Михаило Мандић, тако смо, захваљујући њима, били веома добро снабдевени текстилном робом.

СЕЋАЊА ПРВИХ РАДНИКА ПРОЛЕТЕРА

(изводи из интервјуа за ЈУБИЛАРНИ ЛИСТ 1986. године)

Ступио сам у службу среског државног магазина Пролетер 1. јануара 1947. године... Почео сам као благајник а затим као помоћник у продавници у којој су тезге и рафови били импровизовани од сандука јер правих није имало. Роба се углавном продавала на бонове и тачкице, а нешто мало било је и у слободној продаји. После радног времена излазили смо на радне акције уз песму и шалу и ништа нам није било тешко. Робу која је довожена железницом истоварали смо сви после радног времена и није било поделе посла...

Драган Боровњак, пословођа књижаре

...Продавали смо углавном најосновније животне намирнице – брашно, со, шећер - а било их је тешко и добити па су уведени бонови. Били су дуги редови пред продавницама, али је народ био стрпљив. Знао је да долазе бољи дани. Сећам се парола из тог времена „Сви на рад за обнову земље". Радило се данонећно. Дању у продавници а ноћу на истовару железничких вагона. Роба је директно из вагона запрежним колима превожена у продавницу..... Кад данас погледам асортиман у било којој нашој продавници и кад сећања вратим на ту 1947. чини ми се да су прошли векови....

Бранко Ковачевић, шеф сектора текстила
(у Пролетеру од 1. маја 1947)

... Имао сам среће да будем међу првим ученицима у такође првом социјалистичком предузећу у Горњем Милановцу. А до тада, па и тада, многи су занат изучавали код приватних послодаваца, где су као шегрти морали код газде да раде и друге послове – чувају децу, перу веш и сл. Ни нама није било баш лако... Послератна беда и сиромаштво, град у рату тешко страдао, само неколико влажних и мрачних дућана и стари магацин. Из таквог се окружења развио Пролетер и морао је да оправда указано поверење.....

Мирослав Ђурђевић, набавно-продајни референт текстила
(у Пролетеру од августа 1947)

КЊИЖАРА 1971. Драган Боровњак, Гордана Ракић, Верица Вујановић

У ПРОДАВНИЦИ МЕТРАЖЕ 1953.
Бранко, Мошо и Драган

Дошао сам у Пролетер као први послератни ученик у трговини. Почео сам у централном магацину из кога су се снабдевале наших пет продавница и земљорадничка задруга. Пословође су били Војо Антонијевић и Ђуро Недељковић. Као ученици све смо радили: товарили, истоварали, точили из цистерне гас у бурад и слично. Пре радног времена, од 5 до 7, била је обавеза свих нас омладинаца и запослених да учествујемо у рашчишћавању рушевина. После тога радили смо осам сати, а од 17 до 22 ишли смо у школу. Одмах по завршетку ученичког стажа постао сам пословођа, јер старијих квалификованих кадрова није било... Нисмо имали ни тезги ни рафова па смо их правили сами од сандука и дасака. Сва роба је добијана у ринфузи па смо је размеравали – со, шећер, уље... Дуван је долазио у паковању по 100 комада па смо уочи празника и пијачних дана одбрајали по 20 и 10 комада како би било приступачније купцима, јер куповна моћ је била ниска.....

Славко Ловић, интерни контролор
(у Пролетеру од 1. маја 1947)

... Градитељ је са Пролетером остварио врло присне пословне везе у обостраном интересу. Пролетер је Градитељу обезбеђивао репроматеријал и све потребне артикле за друштвену ишрану. Градитељ је изградио скоро све објекте Пролетера..... Највећи и најлепши објекти Пролетера дело су наших грађевинских неимара. Робне куће у Горњем Милановцу и Прањанима, Централни магацин, драгстор, све самопослуге, продавница на Руднику, Угриновцима...

Живорад Бата Кнежевић, (грађевинар 24 године био на челу Градитеља)

Први радници – сви све раде. Директор гура колица са робом од железничке станице до магацина и продавница. Радници товаре и стоварају. Предузеће има само једна колица. Точкови нису били гумени. Касније долази шпедитер и коњ Путко. Јовиша са тим рукује. Након извесног времена предузеће набавља први камион „Прага". Био је то један од првих у чаршији... Имали смо у то време већину неквалификоване радне снаге: земљорадници, приучени столари, шнајдери и др. које смо морали да доквалификујемо и сви су били добри трговински радници....Предузеће је такође омогућило једном броју радника да похађају вечерњу економску школу, затим стипендије на вишим и високим школама. Људи на челним функцијама били су касније управо из тих кадрова...

Богосав Јовановић, дугогодишњи радник на одговорним пословима

Први председник радничког савета Трговинског предузећа Пролетер, након доношења Закона о предаји предузећа на управљање радницима 1950, био је Славољуб Недељковић, дугогодишњи пословођа самопослуге код хотела (касније Славија), добитник Ордена рада са сребрним венцем. Иначе, Славољуб је пре рата радио у продавници свог брата Ђура Недељковића, која је прва пришла друштвеном сектору.

Славољуб Недељковић,
пословођа са својим особљем у продавници Пролетер - самоуслуга Славија

МИ И НАШ ПРОЛЕТЕР

ТРГОВЦИ ИЗ ГЕНЕРАЦИЈЕ 1948.

Таковске новине, 25. јун 1998.

Школа за квалификоване раднике у трговини и занатству основана је 1948. године у Горњем Милановцу. Ову школу је завршило 17 ученика трговачке струке, а то су: Славко Ловић, Бранко Ковачевић, Мирослав Ђурђевић, Радомир Рајичић, Рајица Јаковљевић, Бранко Ђурђевић, Бранко Симовић, Слободан Ђурић, Миљан Јовановић, Светомир Пољавић, Десимир Аџић, Мирослав Ивановић, Драгослав Јаковљевић, Драгиша Савковић, Миливоје Обрадовић, Љубомир Овчаревић и Радич Ивановић. Нас 16 били смо распоређени у Пролетер...

Власници национализованих трговинских радњи примљени су у радни однос у новоформирано предузеће. Ти предратни трговци били су наши први учитељи практичне обуке. Они су задржали онај стари однос према ученицима. Једино што им нисмо били у кућној услузи... Ми као ученици дуго нисмо били у улози продаваца. За нас је имало сијасет послова. Роба се носила купцима на кућну адресу. Доношење робе из магацина, размеравање робе и одржавање чистоће у радњи. Сваке суботе продавница се рибала, а суботом олајисање да би све било спремно у понедељак за рад. Приликом чишћења продавнице, међу папирићима нађе се некад и нека новчаница, случајно или намерно, свеједно, она се обавезно предаје пословођи. Овај начин провере ученика није нам био непознат, и знали смо по истом како треба поступити. Губљење поверења у трговини, значи и крај у том послу.

...У то време Пролетер је имао продавнице и по селима, за те потребе превоза робе набавио је један стари камион од војске, звани Прага. Овај камион возио је возач звани Ђедо и његов помоћник Драган Лазић.

Лазић је радио у централном магацину и често је ишао са понеким у фабрику бомбона за робу. Једне прилике натоваримо ја и Лазић пуна колица робе и Лазић седне напред и управља, а ја позади. И све је ишло без проблема до Зеленгоре. Кад смо стигли до Општине, због велике брзине дошло је до превртања. Ово је Лазића коштало те више није био помоћник возача. Он се нељути и конкурише у војну пилотску школу. На његову срећу буде примљен, а онда је говорио: „Кад не могу да возим камион, ја ћу да возим авион”.

РАДНИЦИ ПРОЛЕТЕРА,

на прослави 1. маја 1948. године

РАДНИЦИ ПРОЛЕТЕРА,

и на првомајском уранку 1949. године на познатом излетишту Ждребан

ПРЕД ГВОЖЂАРОМ У КАРАЂОРЂЕВОЈ,

Бранко Симовић и Војко Вујић,
педесетих година

У ПРОДАВНИЦИ МЕШОВИТЕ РОБЕ,

педесетих година

НА ЖДРЕБАНУ 1952.
веселје трговаца
на првомајском уранку

СТАРИ ТРГОВЦИ МИЛАНОВЦА,
слева надесно: Милан Лукић,
Вељо Марјановић, Светолик Петровић, Ђуро
Недељковић и Милош Божовић

ПРОДАВНИЦА РУДНИК 1964.
Бариша Караулић, Радиша Марковић,
Ружа Јеремић, Десанка Савковић

НА РАДНОМ МЕСТУ 1958.
Стојанка Кнежевић и Милица Марјановић

ЦЕНТАР ГРАДА,

Горњи Милановац
50-их година

ГОДИНЕ ЗА НЕЗАБОРАВ,

Извод из текста „Прве иницијативе и њихово оживотворење“ који је потписао Милојко Вељовић, председник СО Горњи Милановац 1957-1963.

... С обзиром на жртве које је Горњи Милановац имао у Другом светском рату, очекивало се да ће се у периоду обнове и планске изградње Титове Југославије, у Горњем Милановцу изградити већи индустријски објект какви се у то време граде у Чачку, Лучанима, Краљеву, Ваљеву, Лазаревцу, Аранђеловцу и другде... али од тога није било ништа. И коначно, 1957/58. руководство општине дефинитивно раскида са илузијом да ће држава „доделити“ фабрику и сву активност усмерава на тражење програма и окупљање стручних кадрова ради оснивања предузећа и сопственог привредног развоја...

... Тако су настали ПИК Таково, Типопластика, Модна конфекција Рудник, Металац, Фабрика аутомобилских делова ФАД, Хемијска индустрија Звезда, Грађевинско предузеће Градитељ, Дечје новине...

... Довољно је истаћи да је у општини Горњи Милановац 1957. било укупно око 750 запослених, да би у периоду 1985-1990. тај број нарастао између 18.000 и 20.000. Такав развој променио је структуру привреде, тако да индустрија учествује већ 1964. са 31%, 1971. са 50%, а 1990, са више од 70% у укупној привреди општине Горњи Милановац… Пољопривредно становништво се смањује са 71% у 1961. године на испод 50% у 1990, што је и садашње стање…

…Ибарска магистрала је у време изградње 1960/61. била од изузетног значаја. У то време Горњи милановац је био саобраћајно потпуно одсечен. После 50 година функционисања, укинута је пруга уског колосека. Путеви лоши у свим правцима. Зато смо се радовали завршетку сваке деонице Ибарске магистрале, која нас је повезала са Београдом, Чачком и другим крајевима Југославије, а што је за новооснована предузећа било од посебног значаја…

Напомена приређивача:

Није тешко претпоставити улогу коју је Пролетер имао у периоду настајања и експанзије милановачке привреде, те да је управо са њеном експанзијом и сам највише растао

1956
1966

ВРЕМЕ ВЕЛИКОГ ПОЛЕТА

- **Предузећа Јабланица на Руднику Напредак из Прањана и Узор из Горњег Милановца припајају се Пролетеру године 1962. и 1963. Пролетер тада постаје једини основни носилац снабдевања за подручје дотадашње три општине. Сопствена малопродаја тако је порасла на 665,5 м² простора и 151 радника.**
- **Крајем педесетих куповином зграде бившег Пословног савеза, настала је позната Управна зграда Пролетера са четири специјализована одељења у приземљу и заједничким службама на спрату.**
- **У овој деценији један за другим отварају се продавнице на Савинцу и Горњим Бањанима, па три продавнице заредом 1962. у Горњем Милановцу и то продавнице 7, 10 и 31. Следеће године отворене су продавнице у Каменици и Прањанима...**

УПРАВНА ЗГРАДА ПРОЛЕТЕРА,
на углу улица Милоша Великог
и Хероја Дражевића у фази адаптације.

Живот је почео да буја тих шездесетих година у Југославији, а на рат се полако заборављало и његови трагови су скоро сасвим нестали. Почела је права ренесанса културе, уметности, филма и младих телевизијских станица.

И у свету је било бурно. Рат у Вијетнаму бесни, јавља се хипи покрет, културна револуција у Кини, студентске демонстрације широм Европе. Убијени су Џон и Роберт Кенеди, Че Гевара и Мартин Лутер Кинг, почела изградња Берлинског зида, човек је крочио на Месец. Појавили су се видео апарати, игрица Рат звезда, први мини компјутер. Музичком сценом владају Битлси, Ролинстоунси, Пинк Флојд, Џоан Без...

А у Србији, у Горњем Милановцу увелико се рађа привредно чудо Југославије са свим фабрикама по којима ће и сам град постајати све познатији. Пролетер прати живот Горњег Милановца, који убрзано расте...

Милић Јаковљевић,

директор Пролетера 1954-1965, у тексту „Друга деценија Пролетера", ГОДИНЕ ЗА НЕЗАБОРАВ

Било је то време кад је „фића" био симбол престижа, када су певали Битлси, а први телевизор укључен у сали трговинског предузећа… Мирис олајисаних патоса и суве сараге нису више годили потрошачима… Прве жвакаће гуме, витасок у најлону и банане… Не рачунајући београдске трговине, Пролетер је по коефицијенту промета био други у Србији…

Југославија и свет су улазили у другу послератну деценију. Горњи Милановац је био огромно градилиште; из темеља хотела Шумадија се назирала прва горњомилановачка вишеспратница; градио се биоскоп Таково. Неколико стамбених зграда је надвисило приземне породичне куће грађене првим кредитима, сељачком циглом и грабовичким каменом. Планска рационална потрошња, изражена кроз тачкице и бонове, већ је падала у заборав. Горњи Милановац се препорађао. Од 1954. до 1965. окончана је електрификација села, успешно посејане семенке горњомилановачке привреде: Дечје новине, Типопластика, ПИК Таково, Металац, конфекција Рудник, ФАД. Кроз град је прошла прва асфалтна трака Ибарске магистрале, по крововима су почеле да ничу телевизијске антене, слушала се и певала мексиканска музика, „фића" је постао симбол престижа, а када су са таласа радио станица и грамофонских плоча запевали Битлси, жене су скратиле сукње. Пред крај мог директорског мандата у Горњем Милановцу се већ назирало рађање „привредног чуда под Рудником".

Како је Пролетер пратио бујање града? Први проблем са којим сам се сусрео био је генерацијски сукоб старијих, предратних и новошколованих трговаца. Стари трговци, они што су некада били власници продавница и они што су некада радили код њих, навикли су да свако ради само за себе, односно своју продавницу, тешко су се уклапали, још су се међусобно односили као конкуренција…Нови и млади трговци осећали су Пролетер другачије, као развијену и модерну трговину у којој се неће продавати само катран и кондуре.

Сваки пословођа је самостално набављао робу за своју продавницу, па се дешавало да се код добављача у Београду или другде, у истом дану појави пет до десет набављача из Пролетера… Морао сам да се захвалим старим трговцима и пословођама, да их похвалим, да их не повредим, па сам оформио централни магацин из којег су се снабдевале продавнице... Посао набавке сам поверио најискуснијима, а и сам се тиме бавио, користећи старе познанике и утицајне Милановчане…

Југословенска предузећа, нарочито у Хрватској и Словенији, производила су за то време заиста довољно робе широке потрошње и наше продавнице су истински имале свега и свачега. Но, поставио се проблем модернизације продајног простора. Имали смо већ тада продавнице у Топоници, Шаторњи, Љигу, интегрисали смо у Пролетер прањански Напредак и рудничку Јабланицу, али све те продавнице мирисале су на

ВРЕМЕ ВЕЛИКОГ ПОЛЕТА,

Царић, Церовац и Вујић, шездесетих година

олајисани патос и суву сарагу, што новој генерацији потрошача више није пријало. И управа нам је била разбијена у више просторија у граду…

…Одлучили смо да купимо зграду бившег Пословног савеза, ову исту где је сада Управа Пролетера. Са Јованом Томовићем, директором ПИК Таково, уредно обавим ту купопродају, али за такав посупак нисам питао никог у среском комитету; умало ме тада не истераше из Комитета и Партије. После се испоставило да сам направио добар потез за цео град. Наиме, опремили смо салу у тој згради и поставили телевизор, први у граду, па пустимо да поподне бесплатно гледа програм ко год хоће. Долазили су и другови из Комитета те гледали то чудо технике па ми опростише грех.

У приземљу те зграде опремили смо модерну гвожђару, касапницу и још модернију Исхрану. Та Исхрана је била прави бум. У њој су милановачка деца купила прве жвакаће гуме, витасок у најлонским кесицама и банане. Кад смо изградили прву самопослугу, Горњомилановчани су се осећали велеграђанима…

Горњомилановачку привреду је одувек красило јединство и тврдим да је та сарадња привредника утицала да Милановац постане „привредно чудо”. Ми, руководиоци предузећа, ослањали смо се једни на друге, помагали се кад смо могли... Као предузеће регистровано за велепродају, били смо од користи горњомилановачкој привреди која је освајала југословенско тржиште, али било смо и главни снабдевач милановачке привреде репроматеријалом... Не рачунајући Београд и београдске трговине, према коефицијенту промета, Пролетер је био на другом месту у Србији. Испред њега је била само трговина туристички развијене Врњачке Бање.

ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ 60-их,
са терасе хотела Шумадија

ОКУПЉАЊЕ У ДИРЕКЦИЈИ ПОВОДОМ ОБЕЛЕЖАВАЊА 8. МАРТА 1965.
Маја Ловић, Рада Николић, Милица Марјановић, Лепа Томовић, Зора и Мима Исаиловић

1966
1976

ГОДИНЕ ПРОЦВАТА ГОРЊЕГ МИЛАНОВЦА

- **Са интензивном инвестиционом изградњом креће се у другој половини 60-их. Изграђене су продавнице у Врањевшници, Доњој Врбави, Топоници. Отворена је продавница у Љигу, потом у Брђанима и Угриновцима, а 1975. и у Рамаћи. Град је добио више продајних објеката, међу којима и салон намештаја и гвожђару.**
- **Пролетер се 1971. удружио у Интерекспорт – предузеће за унутрашњу и спољну трговину Београд, и то као ООУР Инекс Пролетер, у намери да прошири пословну сарадњу и створи боље услове за развој. Очекивала се помоћ за изградњу складишног простора и робне куће, али нису остварени сви циљеви. У овом систему је био до 1976. а онда се окренуо сопственим снагама.**
- **1974. изграђена је робна кућа у Прањанима површине 1000 м² са три специјализована одељења.**
- **Од 1975. Пролетеру је припојено 12 продавница врањевшничког краја од ООУР-а Врањевшница и Врбава.**
- **Купљена су још три локала у граду и продавнице у Врбави и Бољковцима.**

Продавница 60 - Врћевшница

Продавница 67 - Топоница

Продавница 22 - Брђани

Продавница 36 - Угриновци

СА ПРОСЛАВЕ
25 ГОДИНА ФИРМЕ,

Периша Ацовић, Драго Исаиловић, Станимир Марјановић, Зора Исаиловић, Миливоје Милић, Радован Зарић

ПО СВЕТУ САМ НАУЧИО КАКО ТРЕБА

Станимир Марјановић,

(у Пролетеру од 1954-1990, најпре секретар предузећа, потом финансијски па комерцијални директор и шеф за развој и нвестиције)

Када сам дошао у Пролетер било је око 240 радника. Предузеће је било врло сиромашно, а продавнице су у 90 одсто случајева биле у приватним кућама и неусловне за обављање савремене трговине. Нисмо имали скоро никаквих техничких средстава. Роба се из централног складишта развозила помоћу коња, а први камион стигао је у фирму око 1958/1959. године.

Када су 1960-их Пролетеру припојени Узор, прањански Напредак и Јабланица са Рудника, Пролетер се укрупнио, набавили смо и нова транспортна средства и организовали разне службе – комерцијлну, набавну, финансијску, општу. Почели да послујемо на савремен начин. Крајем шесдесетих година био сам у једној делегацији Пролетера зарад обиласка Источне и Западне Европе, да би видели како функционишу њихове трговине. Обишли смо Мађарску, Чешку, Словачку, Источну Немачку, Шведску, која је већ тада имала компјутеризовано пословање. У Стокхолму смо посетили једну робну кућу која је имала 65 хиљада квадрата, где је било запослено око 300 радника. Поређења ради, тада су робне куће у Београду имале доходак као та робна кућа, али и девет хиљада радника. Посетили смо и Норвешку, Данску. Уочили смо где су наши проблеми.

Било је томе много отпора, поготову старих трговаца, али откупили смо све локале у граду који су били у приватном власништву, као и у друштвеном. Модернизовали смо и продавнице по селима, а изградили смо и нове, у Угриновцима, робну кућу у Прањанима, Топоници, где сам водио чувеног архитекту Мика Јанковића, директора бироа Стадион у Београду. Школа у Топоници нам је дала део плаца, како би изградили продавницу, а над њом два стана, за неког од наставника и пословођу продавнице. Цео гружански део продавница смо припојили Пролетеру и адаптирали их, јер су биле углавном у задружним домовима. На Руднику смо опремили две продавница, а у Такову смо купили тадашњу чувену кафану и адаптирали је у пословни простор. У Бершићима смо од Десимира Трнавца купили кафану и оформирали продавницу, а монтажне продавнице смо направили на Савинцу, Врнчанима, Љутовници.

До 1973. године, имали смо 115 продавница и више од 500 запослених. Пролетер је тада био организовано предузеће и по успесима други-трећи у Србији, по личним дохоцима, коефицијенту обрта, броју запослених, ликвидности и другим параметрима који су се тада пратили. До деведесетих година све се ручно радило, када је почело увођење компјутера у централним складиштима и у обрачуну.

Био сам и иницијатор изградње Пролетереве продавнице седамесете године прошлог века у згради општине. Са тадашњим председником Скупштине општине Драганом Павловићем договорили смо адаптацију општинске зграде у замену за пословни простор од 230 квадрата, где се продавала лака конфекција, текстил и метража и прехрана, док је општина добила нови изглед.

Успех тадашњег руководства је и отварање првог салона намештаја у унутрашњости Србије и специјализованих продавница – парфимерија, где су се могли купити парфеми, злато, ташне, кофери...

Осамдесетих и деведесетих година прошлог века у Пролетеру се изгубио ентузијазам, а није више било ни покретачких снага. Тапкало се у месту и позиције су се губиле.

ТИТО И ЈОВАНКА БРОЗ У ПОСЕТИ ГОРЊЕМ МИЛАНОВЦУ, 1974.

У позадини перфектно уређен излог Пролетерове продавнице

ПИК И ПРОЛЕТЕР ОБЕЋАВАЈУ ЈЕФТИНУ И БОГАТУ ЗИМНИЦУ

ТАКОВСКЕ НОВИНЕ,
издање 1966.

Од пословође Пролетерове продавнице пољопривредних производа Николе Николића, сазнали смо да је Пролетер почео лагеровати кромпир, црни лук, јабуке, краставчиће у бурадима и другу туршију за коју је склопљен уговор о испоруци. Овим уговором биће добављене довољне количине боранија, грашка и куваног парадајза. Она домаћинства која не буду лагеровала зимницу код куће, моћи ће сигурно преко целе зиме да се снабдевају у овој продавници...

МЕРЕ ШТЕДЊЕ И РАЦИОНАЛИЗАЦИЈЕ У ПРОЛЕТЕРУ

ТАКОВСКЕ НОВИНЕ,
11. април 1968.

У ТП Пролетер у Г. Милановцу у току првог тромесечја ове године констатовано је да трошкови пословања расту услед спољних фактора, па се дошло до закључка да се у маси мора смањити и лична потрошња...

...Укинуто је право на дневнице радницима који раде у продавницама на реону од Г. Милановца до Горњих Бањана, Бершића, Бољковаца, Шилопаја, Рудника, Угриноваца и Врићевшнице... За путовања у Београд, Краљево, Крушевац, Титово Ужице и слична места, плаћа се по пола дневнице....

...Пооштрени су критеријуми у случају лома, квара робе, затим штедња у материјалу за паковање и слично... Испитаће се рентабилност неких радних места и њихово укидање. Сада су на удару продавнице у Озрему, Галичу и Горњој Црнући...

...Радницима у продавницама нису смањена лична примања на класичан начин. То је постигнуто повећањем за десет процената продуктивности рада. Уколико радник не оствари ово повећање продуктивности, примиће мањи лични доходак у односу на прошлу годину. У дирекцији предузећа дошло је до преиспитивања радних места и стартних основа. Стартне основе су смањене за 10 одсто у просеку.

На дан сточног сајма у Врићевшници видели смо на неколико „тезги“ како пљушти коцка „на три карте-три тима че трнаест играча“. На очиглед свих присутних, могла се посматрати коцка за новац која се састоји у препознавању три карте. Једна партија траје свега неколико секунди, а на њој се губи или добија по две хиљаде старих динара.

Старији водник Народне милиције Марковић, који је ина че на служби у Крагујевцу,

ПИК И „ПРОЛЕТЕР“ ОБЕЋАВАЈУ

СТАРЕШИНЕ ГАРНИЗОНА ОБИШЛЕ ПИК „ТАКОВО“

Мере штедње и рационализ у „Пролетеру“

(Наставак са 1. стране)

Пооштрени су критеријуми у случајевима лома, квара робе, затим штедња у материјалу за паковање и слично. И ова је штедња повезана са личним доходцима.

УКИДАЊЕ НЕРЕНТАБИЛНИХ МЕСТА

Испитаће се рентабилност неких радних места и њихово укидање. Сада су на удару продавнице у Озрему, Галичу и Горњој Црнући.

Из ПИК-а „Таково“

УЛАГАЊЕ У ДРУШ

Из Фабрике бомбона

„Промет се креће

„Аутопревоз“ оправдао поверење

САРАДЊА СА МИЛАНОВАЧКОМ ИНДУСТРИЈОМ

Скоро под продајни простор у

КУПЦИ НА ТЕРЕНУ УГЛАВНОМ ЗАДОВОЉНИ

ТАКОВСКЕ НОВИНЕ, 1975.

У жељи да се до краја стави у службу потошача, ИНЕКС Пролетер се прошле године обратио писмом свим месним заједницама на подручју комуне и ван ње где има продавнице да дају оцену њиховог рада.

...Ова организација чини напоре на модернизацији продајне мреже, благовременом снабдевању, сталном стручном усавршавању радника за културно услуживање и др.

...После оваквог дописа стигло је више одговора из којих се види да су потрошачи на терену углавном задовољни... Необично нам је стало да, после вишегодишњих напора на модернизацији, чујемо јавност колико је задовољна нашим радом. И заиста нам је драго да су месне заједнице и грађани у њима углавном задовољни. То нам је највеће признање за 30-годишњицу постојања наше радне организације, која ће идуће године прославити овај јубилеј - истиче секретар ИНЕКС Пролетера Бранко Јовичић.

РОБНА КУЋА (У ПРАЊАНИМА) ИСПУНИЛА ОЧЕКИВАЊА

ТАКОВСКЕ НОВИНЕ, 28. април 1977.

Робна кућа у Прањанима трговинске организације Пролетер је за релативно кратко време испунила очекивања свих потрошача не само овог великог села већ и десетак околних. То се види по дневном пазару који у просеку износи 30 хиљада динара. Прехрана се продаје највише, а онда текстил, конфекција, обућа, кућни апарати, грађевински и други материјал...

Домаћица Радовинка Миловановић истиче да је презадовољна снабдевеношћу робне кује у Прањанима.

- Сада човек нема потребе да се потуца по Чачку и Горњем Милановцу да би купио нешто вредније. Пролетер нам је омогућио да све што нам треба купимо пред својом кућом, а то је велика ствар. Поред уштеде у времену и јефтиније је јер не морамо плаћати аутобус.

Илија Марушић пун је хвале за љубазне продаваче и за организацију посла. На одељењу где се продаје техничка роба рекли су нам да потрошачи највише траже цемент. Преко зиме били су лагеровали 12 хиљада килограма, али кад је наступила грађевинска сезона, ова количина просто је разграбљена и сада чекају да поново добију цемент.

ОКУПЉАЊЕ У ДИРЕКЦИЈИ ПОВОДОМ ОБЕЛЕЖАВАЊА 8. МАРТА 1968.

Милосав Јевтовић, Слободан Милошевић, Димитрије Лазаревић, Момо Марјановић, Војко Илић, супруга Мома Марјановића, Славољуб Недељковић, Станимир Марјановић, Јулка Адамовић, Миливоје Милић

ДРАГОМИР ЋУРЧИЋ - ЋУРЕ
један од најзаслужнијих за развој трговине
прима признање од Славка Ловића

СЛАВКО ЛОВИЋ уручује плакету БРАНКУ КОВАЧЕВИЋУ,
колеги и другу из прве генерације трговачке школе

ИЗГРАДЊА САМОПОСЛУГЕ,
продавница бр. 29, преко пута хотела

СА ОТВАРАЊА ПРОДАВНИЦЕ У СРЕЗОЈЕВЦИМА - 1971.
представници Инекс-Стјеник из Чачка, Драгиша Николић, Мика Раовић - директор Инекс-Стјеник Чачак, Станимир Марјановић - Цане

ПРОСЛАВА НОВЕ ГОДИНЕ У ЗЕЛЕНГОРИ 1974-1975.
Бранко Ковачевић, Станимир Илић, Драга Милошевић, Слободан Милошевић, Берина Пауновић, Марко Пауновић, Ђоко Зарић

СА ОТВАРАЊА ПРОДАВНИЦЕ У ШИЛОПАЈУ 1973.
Матије Јовановић, Владан Миловановић - Лисац, Бранко Јочовић - Јочо, Станимир Марјановић - Цане, Милош Божовић, Бранко Ковачевић

1976
1986

КОНАЧНО РОБНА КУЋА И МАГАЦИН

- **Изграђени су малопродајни објекти: у Шилопају, Врнчанима, Љутовници, Љуљацима, Срезојевцима, на Савинцу, код Таблице, у Брђанима, код Јасена, Драгстор, самопослуга Југопетрол.**
- **1978. изграђена је толико очекивана робна кућа, са 11 специјализованих одељења на преко 2.000 м² пословног простора.**
- **1982. године референдумом ушло се у Сложену организацију за производњу, продају и промет Таково Горњи Милановац. Циљеви удруживања су вишеструки: обједињавање прометне сфере, рационализација у средствима и транспорту, смањење залиха, специјализација и модернизација објеката и боље коришћење кадрова. СОУР Таково је био отворен систем на читавом југословенском тржишту и шире.**
- **Извршена је већа адаптација продавнице бр. 34 са четири специјализована одељења, изнад ње је проширена Управна зграда са осам канцеларија. Отворена је специјализована продавница дечјег програма у центру града.**
- **Купљени су локали продавница бр. 8, 9 и 14 у Доњој Врбави и Бољковцима.**
- **Коначно, 1983. дотрајали магацини на седам различитих локација, замењени су новоизграђеним централним магацином у Ражанику, на обилазном путу.**
- **Пролетер је израстао у модерну трговинску фирму. Сопствени малопродајни простор повећао је са 1.158 квадрата у 1965. години, на 4.320 у 1972. и 9.200 квадрата у 1986. години.**

И статистика и сећање грађана показују да се у Србији најбоље живело између 1970. и 1980. Најбоље се зарађивало, иако је индустријска производња наредне деценије скоро дуплирана. Стандард је био највећи 1979. године. Сигурни посао и плата...

Период од средине седамдесетих до средине осамдесетих година је време наглог просперитета. Људи су могли да се надају стану или повољном кредиту за изградњу куће. Средином шездесетих година држава је закључила да су се људи доста одрицали, па је кренуло задуживање. Много новца је стизало и од наших земљака на раду у иностранству. Дошло је до увећања потрошње и индустријализације и широк слој становништва је добро живео. Сигурност се подразумевала (социолог Владимир Вулетић).

Горњи Милановац је у то време живео са ловорикама „привредног чуда Југославије“ а Пролетер је добио неколико капиталних објеката.

За бољу снабдевеност потрошача

НОВА РОБНА КУЋА

ИЗГРАДЊА РОБНЕ КУЋЕ,
06.06.1978.

Пригодном и скромном свечаношћу, радни људи Пролетера, отворили су у Милановцу свој, до сада највећи, продајни објекат - нову робну кућу. Почела је са радом 31. октобра 1978. године. Њен продајни простор захвата 2.200 метара квадратних и на њему је размештено 11 специјализованих продавница. Почела је са око 80 радника. Готово све је урађено сопственим средствима. Вредност објекта износи око 25.000.000 динара, а вредност обртних средстава (залиха робе на штандовима и складишту) износи 20.000.000 динара. Пројекат су урадили стручњаци Градитеља на челу са арх. Радмилом Томићем.

ТАКОВСКЕ НОВИНЕ, бр.372,
9.11.1978.

Милановац по први пут добија такву концентрацију робе на једном месту и то робе широког асортимана и врхунског квалитета. И сигурно је да милановачки потрошачи, бар велика већина, неће морати да због неких модних ситница а и неопходних потреба, потежу чак до Крагујевца или Београда.

Робна кућа је смештена у најпрометнијем делу града, типично трговачком, поред зелене пијаце. Продајни штандови су распоређени на седам полуетажа и чине комплекс од једанаест специјализованих продавница.

На самом улазу, и то оном који је окренут двема улицама, налази се самопослуга - модеран супермаркет који ради од 6 до 20 часова (недељом од 7 до 11). До њега је продавница кристала, керамике и порцелана, прва ове врсте у Милановцу. Радиће по истом радном времену као и супермаркет. На следећој полуетажи је одељење за женску и мушку галантерију, парфимерију, бижутерију и позамантерију; даље, одељење женске, и мушке тешке конфекције, одељење обуће, одељење текстила (одевна метража), одељење дечје конфекције, галантерије и

ДЕТАЉ СА ОТВАРАЊА

Драгиша Милићевић из Прељине, солунски је борац, има 83 године. У четвртак је долазио у Милановац и свратио у Робну кућу.

Нисам имао намеру ништа да купим, причао је тог дана у редакцији Таковских новина. Угледао ме је шеф Тома Дмитровић. Провео ме кроз целу Робну кућу, показао ми шта све имају за продају, помогао ми да се попењем уз степенице. После ме позвао у канцеларију и скували су ми кафу. Поклонио ми је значку и марамицу са амблемом Пролетера.

играчака, одељење тепиха, завеса и тапета, ћебади и постељине. На самом врху, продају се по први пут у Милановцу на једном месту, музички инструменти.

„Пропусна“ моћ Робне куће је око 7.000 потрошача дневно, што значи да сваки има времена и могућности да без чекања и нервирања у свако доба довољно разгледа, бира и купи. Што се тиче квалитета, нарочито одевних предмета, сведоче етикете најпознатијих произвођача чији је модни реноме познат и у свету.

... Потрошач из овог објекта мора изаћи задовољан, чак и онда ако се догоди да немамо ону робу коју он тражи. Значи, ниво услуге, опхођења и понашања, морају да задовоље свакога ко овде уђе… рекао нам је Тома Дмитровић, руководилац Робне куће.

На одељењу тешке конфекције, смештено је кредитно одељење. Купац може купити разноврсну робу (која се даје на кредит) и све то објединити у један кредит: овим се избегавају проблеми сакупљања документације а висина кредита се одређује на основу рата отплате које могу бити од 6 до 12 месеци.

ПРАТИЛИ СМО РАЗВОЈ ГОРЊОМИЛАНОВАЧКЕ ПРИВРЕДЕ

... Било је то време привредне реформе, када се са централизоване државне економије прелазило на донекле тржишни начин привређивања. До тада се Пролетер углавном развијао на терену, отваране су продавнице у селима. Међутим, са развојем горњомилановачке привреде, запошљавањем нових радника, повећањем куповне моћи становништва и уопште са развојем града, јавила се потреба да Пролетер, као основни снабдевач, прати тај развој. Зато смо се тада определили за улагање у адаптацију и реконструкцију постојећих и изградњу нових продајних објеката, као и за набавку модерне опреме. Тако су отворени салон намештаја, Драгстор, неколико нових самопослуга, специјализованих продавница и робна кућа 1978. године. Тада смо успоставили изванредне пословне односе са великим бројем фирми, наших добављача, из свих делова Југославије, што је гарантовало широк асортиман робе... Имали смо изузетну сарадњу и са горњомилановачким фирмама, које су такође имале изванредне пословне везе и углед. Тада је Пролетер био изузетно цењен као коректан купац и добар платиша.

Захваљујући свему томе Пролетер је лако долазио до обртних средстава, могао је да има широк асортиман робе и да део акумулације стално улаже у развој...

Радован Зарић
генерални директор од 1976. до 1981.

ЈУБИЛАРНИ ЛИСТ 1996.
подсећање на један од најуспешнијих периода развоја

ПЕДЕСЕТОГОДИШЊИ ЈУБИЛЕЈ ДОЧЕКАН ЈЕ С
ГРАЂЕНИМ СТОВАРИШТЕМ ГРАЂЕВИНСКОГ М

ПОДСЕЋАЊЕ НА ЈЕДАН ОД НАЈУСПЕШНИЈИХ ПЕРИОДА РАЗВО

Пратили смо разв
горњомилановачке при

Интензиван развој "Пролетера" везан је за период од средине 60-тих до почетка 80-тих година. То је један од главних разлога што смо се за кратко пос
сећање на те дан
Радовану Зарић
директору "Проле
да директору
"Сточар банке"
Милановцу.
- У "Пролетеру"
чео да радим 1. ју
године. Била ми је ч
почетнику, да

"Пролетер", као основни снабдевач, прати тај развој. Зато смо се тада определили за улагања у адаптациј
и реконстр

РОБНА КУЋА ИСПУНИЛА
ОЧЕКИВАЊА

Робна кућа у Прањанима Тр-
говинске орга

letер" нам је омогу
све што нам треба
пред својом кућом,
велика ствар, поред
времену, и јевтини
не морамо плаћати
Илија МАРУШИЋ
ле за љубазне пр
за организацију п

proleter
trgovinsko preduzeće na veliko – gornji milanovac

– ПРОЛЕТЕР ТРГОВИНСКО ПРЕДУЗЕЋЕ НА ВЕЛИКО И МАЛО – ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ ТЕЛ. 81-035 СВОЈИМ ПОТРОШАЧИМА И СВИМ ГРАЂАНИМА ОПШТИНЕ ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ НУДИ НАЈРАЗНОВРСНИЈИ АСОРТИМАН РОБЕ И ЖЕЛИ ПРИЈАТАН ПРАЗНИК РАДА

1. МАЈ

За бољу снабдевеност потрошача

Нова робна кућа

Прошлог уторка у 11 часова, пригодном и скромном свечаношћу, радни људи „Пролетера" отворили су у Милановцу свој, до сада, највећи продајни објекат — нову робну кућу.

них ситница а и неопходних потреба, потежу чак до Крагујевца или Београда.
Робна кућа је смештена у најпрометнијем делу града, тј. пред зеленим трговачком,

интересовање купаца

не пијаце. Продајн
су распоређени
луетажа и чине
једанаест спец
ница.

ДЕО ЦЕНТРАЛНОГ МАГАЦИНА,
1983.

КОНАЧНО ЦЕНТРАЛНИ МАГАЦИН

Коначно је 1983. решен један од највећих проблема – недостатак магацинског простора. Дотрајали магацини на седам различитих локација, замењени су новоизграђеним централним магацином у Ражанику, на обилазном путу. Изграђен је уз помоћ Скупштине општине и милановачких предузећа. Има површину од 5.000 м². Опремљен је најсавременијом високорегалном опремом. Изградњом централног магацина створили смо услове за успешно функционисање велепродаје и напајање малопродајне мреже чак и већег капацитета од Пролетерових...

ТАКОВСКЕ НОВИНЕ,
бр.305,
28. септембар 1977.

ЗНАЛИ СМО ЉУДЕ

Сећам се да сам негде 70-их година, као ђак Прве основне школе, куповала слаткише у продавници (сада 34) у којој је радио Милош Обрадовић - Зец. Роба се налазила иза леђа трговаца, а испред њих су били продајни пултови на којима су биле постављене хоризонталне стаклене тегле у којима се налазила ринфузна роба. На меру сам куповала медењаке, чији укус и данас осећам. Под је био црне боје, премазан олајом.

Продавницу на центру, где је сада књижара Лагуна, звали смо "мали драгстор". Била је на два нивоа и ту смо куповали једну врсту бомбона којих више нема. Сећам се и чика Славољуба, његовог очинског става и насмејаног лика. Увек је био у оделу и кад потрошач уђе у продавницу увек је устајао са свог места. Памтим и самоуслугу у Робној кући, где је пословођа био Тиле, где се продавала жива риба, затим Кисинџера на одељењу стакларије, гвожђару код Ђола, књижару код Боровњака и др. Први замрзивач који се појавио у Милановцу купили смо код Бошкића и дотерали шпедитером - коњском запрегом, како се тада роба развозила.

Била су то срећна времена, када ме је отац слао у куповину у Пролетерове продавнице, јер је знао да ме нико неће прећи за новац и да ће ми трговци помоћи код куповине.

СЕЋАЊЕ НА 70-е,

Јасна Вуковић,
садашњи помоћник генералног директора

ПРОДАВНИЦА 57,

Милоје, Роса Петровић, Радиша Марковић, Драгица Марић

ДЕЧЈА РАДОСТ,

излог специјализоване продавнице у центру града, адаптиран заједничким улагањем са Стотексом Краљево

РАДНИЧКЕ СПОРТСКЕ ИГРЕ, ПРОЛЕТЕРОВ ТИМ - 1979.

Стоје: Србољуб Тришић, Слободан Милошевић, Славиша Недић, Матије Вујић, Бранко Јоцовић, Зоран Старчевић, Милета Тришић, Милан Тројанчевић, Синиша Петровић.
Чуче - Владе Ивковић, Војко Павловић, Слободан Тројанчевић, Момо Марјановић, Бранко Мирковић, Славко Јевремовић, Јовица Симовић

записано
1986.

РОБНА КУЋА У Г. МИЛАНОВЦУ
са 11 специјализованих одељења 2.070 м²

РОБНА КУЋА У ПРАЊАНИМА
са три специјализована одељења 505 м²

САЛОН НАМЕШТАЈА 314 м²

ПЕТ САМОПОСЛУГА 989 м²

ПОСЛОВНИ ПРОСТОР

Велепродаја на заобилазном путу Ражаник је организована преко више сектора: прехрана и кућне потрепштине, текстил, обућа, конфекција и намештај, метали, бела техника, акустика и грађевински материјали, складиште, служба транспорта, комерцијална оператива.

ЧЕТИРИ СПЕЦИЈАЛИЗОВАНЕ ПРОДАВНИЦЕ 213 м²

27 ОСТАЛИХ ПРОДАВНИЦА У ГРАДУ 1766 м²

ЦЕНТРАЛНИ МАГАЦИН 5000 м²
1983

ПРОДАВНИЦЕ У СЕЛИМА 3667 м²
36 објеката

1986
1996

ВЕЛИКА КРИЗА ДОЛАЗИ

Пролетер је суштински делио судбину тог турбулентног времена, обележеног инфлацијом, протестима, распадањем државе... Притом је имао више организационих промена. Године 1986. иступа из СОУР Таково и поново се организује као Радна Организација Пролетер са п.о. Крајем децембра 1989. следи трансформација у Предузеће у друштвеној својини ТП Пролетер са п.о. да би већ априла 1991. била извршена власничка трансформација и Пролетер послује као Деоничко друштво у мешовитој својини за промет на велико и мало.

Прву половину деведесетих обележиле су санкције СР Југославији уведене 30. маја 1992. године, рат у Босни, стабилизација.

У току 1992. године инфлација у Савезној Републици Југославији је износила 19810% и постигла је светски рекорд. Током 1993. СР Југославија је била погођена хиперинфлаторном кризом. То је највећа инфлација која је забележена у Србији и историји човечанства. Цене производа су расле веома брзо чак и више од 300% за само неколико сати и често је динар постајао само парче папира. Те 1993. године за свежањ највреднијих новчаница од 500 милијарди динара могла је да се купи гумица са косу. Тако ће бити све до почетка реконструкције монетарног система 1994. године са гувернером Драгославом Аврамовићем.

Чинило се да се Горњи Милановац у свему добро држи, посебно његова привреда. Ипак, истина је да су милановачка предузећа, а и Пролетер, итекако осећали последице.

ЗЛАТНА ПЛАКЕТА ПОВОДОМ 40 ГОДИНА ПРОЛЕТЕРА,

Слободан Милошевић, генерални директор и Бранко Јочовић, секретар

ЧЕТРДЕСЕТ ПРОЛЕТЕРОВИХ ГОДИНА

ИЗ ЈУБИЛАРНОГ ЛИСТА 1986.

Слободан Милошевић, генерални директор 1985-1989.

… Данас, малопродајна мрежа Пролетера је једна од савременијих у републици Србији. Поред нових објеката ту су и савремена опрема, расхладни уређаји, солидан асортиман и стручни кадрови. Од оснивања до данас Пролетер успешно послује. Уважаван је од пословног света широм земље и увек је представљао озбиљног и сигурног купца. Такав је и данас иако у отежаним условима привређивања, условљеним високом инфлацијом, растом камата и др. Успевамо то захваљујући искуству стицаном у тежим временима, благовременим одрицањем у корист развоја... Успевамо захваљујући и својој скромности. Са личним дохоцима негде смо ту у просеку, иако имамо повољну квалификациону структуру запослених…

Шта у будуће? Специјализација објеката и модернизација мреже – то су основна опредељења. И отварање нових продавница у новоподигнутим насељима. Шира и чвршћа повезаност са привредом и саветима потрошача…

„Пролетер“ деоничарско

Таковске НОВИНЕ

ЛИСТ ССРН ОПШТИНЕ ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ

Протест на улици

Таковске НОВИНЕ

„ПРОЛЕТЕРОВ“ ОСВРТ НА ПРОТЕКЛУ ПОСЛОВНУ ГОДИНУ

Страна 3

Очекивано скромни резултати

Изнуђено пословање са ниским маржама условило и не нарочито високу добит. У прошлој години постигнута вео ма добра сарадња „Пролетера“ са читавом горњомилано вачком привредом

НЕВОЉЕ ПОТРОШАЧА И ТРГОВАЦА

Сваког дана нове цене

* * *

Чини се као да ових пар пасуса из уводне речи, коју је поводом 40 година Пролетера 1986. године написао тадашњи генерални директор Слободан Милошевић, некако завршавају узлазне године Пролетера. Већ крајем осамдесетих, па готово 15 наредних година, све је у сваком погледу кренуло низбрдицом. Веома брзо уследиће године економске кризе, инфлације, приватизације… Са падом потрошачке моћи, полако ће расти и незадовољство запослених, мање или веће несналажење руководства, радничких савета, синдиката, али и свих организација које су деценијама имале утицај на предузећа… Добра илустрација оваквог стања били су наслови објављивани у Таковским новинама тих година: СВАКОГ ДАНА НОВЕ ЦЕНЕ, из јуна 1989. године, ПРОТЕСТ НА УЛИЦИ месец дана касније, па ОЧЕКИВАНО СКРОМНИ РЕЗУЛТАТИ... Размере инфлаторних кретања кроз успутне информације о скоковима цена и процентима раста промета, већ и самим начином помињања показују да је реч о периоду који могу да разумеју само сведоци тог времена или озбиљни аналитичари.

СВАКОГ ДАНА НОВЕ ЦЕНЕ

ТАКОВСКЕ НОВИНЕ,
22. јун 1989.

Запослени комерцијалног сектора ТРО Пролетер имају пуне руке посла, али не што се повећава физички обим продаје, већ што свакодневно расту цене. Владан Петровић показује тренутну цену женске чарапе Ползела, која износи око 20 000 динара, нову којој је цена 36 000 и најновију од 47 000 динара.

- Више човек није у стању да памти шта у току дана све поскупи. Сви се питамо докле ће тако – каже забринути Петровић.

Комерцијални директор Димитрије Диле Лазаревић, очигледно навикнут на стални раст цена, казује нам да се потрошачи оријентишу на куповину трајних потрошних добара: беле технике, акустике, намештаја и тепиха, као и робе која се даје на кредит без учешћа и камате и на чекове са одложеним начином плаћања. Многи у кући имају по две машине за прање, две шиваће машине, два - три телевизора. Влада мишљење да је најбоље сваку залиху новца претворити у вредну робу.

...Није ретко да због дивљања цена потрошачи грде трговце, а ни трговцима није лако да свакодневно мењају цене и трпе прекоре...

ПРОТЕСТ НА УЛИЦИ

ТАКОВСКЕ НОВИНЕ,
03. август 1989.

Запослени радници нашег најстаријег колектива ТРО Пролетер изашли су 28. јула у раним јутарњим часовима на улицу, незадовољни у првом реду личним дохоцима, самоуправним односима и другим. Када су се око 8 часова нашли у Сали дома ЈНА, Мирослав Томић је у име свих присутних изнео дванаест захтева који су добили неподељену подшку око две стотине радника... Основни захтев је био да се смени целокупно руководство предузећа, раднички савет, самоуправна радничка контрола... Усвојен је захтев да се лични дохоци повећају за сто одсто линеарно. Изабрана је комисија која ће да утврди појединачну одговорност свих који су кумовали да Пролетер изгуби корак у привређивању... Одлучено је да се референдум о поверењу сваког од 18 руководилаца, одржи у понедељак.

Најстарији у колективу Бранко Ковачевић нам је рекао: - Радници траже промену руководства које се очигледно не уклапа у савремене привредне токове. Људи желе савремену трговину која може одговорити садашњем тренутку, а не неорганизовану и неснабдевену, у којој се глас радника одавно не чује. Жалосно је да пензионери Пролетера данас не могу да уђу у кафану због ниских пензија...

... Витомир Деспотовић је нагласио да су квалитетни људи дуго времена у запећку и да нико нема право да живи на рачун другога...

... Генерални директор Слободан Милошевић је подсетио да се трговина нашла у најтежем материјалном положају због опадања куповне моћи потрошача. Па и поред тога, Пролетер је на шестомесечном обрачуну исказао солидне пословне резултате, међу најбољим у региону, што је знак да се домаћински радило. Стекли су се тако услови и за повећање личних доходака...

ОЧЕКИВАНО СКРОМНИ РЕЗУЛТАТИ

ТАКОВСКЕ НОВИНЕ,
14. март 1991.

Трговине ће управо минулу 1990. годину запамтити као годину изразитог јачања конкуренције. Кад се експанзији трговинских радњи свих врста дода и смањена куповна моћ становништва, природно је што су многи трговци очекивали скромне резултате...

... Док је промет на мало у читавој Југославији порастао за 627%, а у Пролетеру за 629%, а промет на велико на нивоу Југославије забележио пораст од 700% а у Пролетеру од 933%, физички обим промета је реално опао. Пад куповне моћи и преко ноћи отворене продавнице условили да Пролетер послује по доста ниским стопама разлике у цени, односно да примењује ниске марже које нису прелазиле 17 одсто. Ипак, Пролетер се по речима директора Гојка Фимића, може похвалити тиме што није било ниједног дана са блокираним рачуном у банци. Осим тога, иако не много високи, лични дохоци су исплаћивани на време...

... У 1990. години је остварена изузетно добра сарадња са горњомилановачким предузећима, у погледу куповине и продаје робе, а посебно у погледу међусобне испомоћи код наплате потраживања од пословних партнера ван Милановца. Могућности сарадње су велике јер Пролетер купује робу од произвођача у земљи, којима горњомилановачка привреда, посебно Металац, ФАД, Рудник, Типопластика, Звезда, ПИК Таково, продаје своје производе и муку мучи да ову робу и наплати...

И ПРОЛЕТЕР ДЕОНИЧАРСКО ДРУШТВО

Продаја деоница од 3. до 31. маја. Трансформација ради прибављања додатног капитала

ТАКОВСКЕ НОВИНЕ,
09. мај 1991.

Трговинско предузеће Пролетер се такође одлучило на трансформацију друштвеног капитала и то ради прибављања додатног капитала. Одлуку о издавању интерних деоница раднички савет Пролетера донео је средином априла, а њихов упис трајаће од 3. до 31. маја. Емитовано је 13.500 деоница вредности од по 10.000 динара.

- Књиговодствена вредност друштвеног капитала Пролетера износи око 70 милиона динара а ми смо се одлучили да емитујемо 135 милиона динара интерних деоница. Узме ли се у обзир попуст на који радници имају право (30% плус 1% за сваку годину радног стажа) у случају да се откупи укупан износ, учешће друштвеног капитала у Пролетеру би се свело на занемарљив проценат – каже Велибор Лукић, финансијски директор Пролетера.

С обзиром да је просечан лични доходак радника Пролетера у последњих шест месеци релативно низак, а вредност друштвеног капитала висока, Пролетер се одлучио да интерене деонице понуди најпре својим радницима и то у износу од 86 милиона динара, затим пензионерима Пролетера и радницима који су овде провели најмање две године (у износу од 43 милиона динара), и другим домаћим физичким лицима и пензионим фондовима у износу до 6 милиона динара.

Започетом трансформацијом Пролетер жели да оствари већу ефикасност по основу власништва над капиталом, као и да створи додатна средства која су му итекако потребна, с обзиром да, као све трговине, не располаже својим обртним средствима. До сада је испољено велико интересовање за откуп Пролетерових деоница, како међу радницима Пролетера, тако и међу осталим лицима.

РОБА ИЗ УВОЗА 1990,

продавница 15 Таково,
Жика Петровић и Бранко Ђурђевић

КАДРОВИ – ОСНОВА СВЕГА У НАШЕМ ПОСЛУ

ЈУБИЛАРНИ ЛИСТ, 1986.

Бранко Јочовић,
секретар Пролетера
(1969-1995)

... Можда нигде тако људски фактор не долази до изражаја, као што је то у прометној организацији. Наши послови су свакодневно пред јавношћу, народом. А народ је најбољи арбитар.

Имамо добру квалификациону структуру радника: 28 са високом и вишом стручном спремом, 60 ВК, 52 са средњом и 319 КВ радника... Осврнуо бих се само на кадрове у малопродаји, те наше амбасадоре, преко којих нас народ види и преко којих углавном остварујемо план промета. Људи чине послове. И то не треба доказивати. То видимо по остваривању планова у продавницама. И не само планова. Често смо на састанцима у месним заједницама. О нашим људима се прича. Прича се и када је добро, али и када није...

... Комисија за кадрове годишње одржи и по 20 седница. Трага за најбољим кадровским решењима код постављања пословође. Јер, пословођа је организатор посла и у многоме од његових организаторских способности зависи успех у раду.

Иначе, Јочовић у својој личној монографији „Живот преточен у сећање – књигом против запорава", издатој 2013. године, у одељку о Пролетеру између осталог каже: 26 година рада везује ме везује за Пролетер... За време мог рада у Пролетеру променио сам шест директора... Примљено је у том периоду преко 500 стручних радника... Преко 350 радника је регулисало своје стамбено питање - градњом куће уз кредит, добијањем стана, адаптацијом и сл.

И када су дошла нека друга времена, да се Пролетер прода другом власнику у такозваној транзицији, 2003. имали смо штошта продати. Радници и пензионери, можда некад и мало незадовољни, што се исувише мало улагало у развој, сада су „опростили". Продајом акција наплатили су свој минули рад. Можда недовољно, али у времену малих плата и пензија, заувар.

1996
2003

ВРЕМЕ ОСИПАЊА И ПОСУСТАЈАЊА

- **Октобра 1996, после више од три и по године, коначно су укинуте санкције. После победе над инфлацијом 1994. године, већ у пролеће 1996. гувернер Народне банке остаје без подршке државе за наставак финансијске консолидације. Заоштравају се економске, социјалне и политичке тензије и сукоби на Косову. Србија је бомбардована 1999. године. Опозиција долази на власт 2000, а већ 2003. убијен је премијер Србије Зоран Ђинђић...**
- **Друштвене трговине полако пропадају. Пролетер живи време сопственог осипања услед последица инфлације, сиве економије, неравноправног односа према нарастајућим приватним трговинама, недостатка обртних средстава... Поделом бесплатних акција 2001. године и званично почиње процес приватизације... Почиње и продаја појединих објеката ...**

ПРОДАВНИЦА КОД ПАЈА

сада VIP

ПАРФИМЕРИЈА У РОБНОЈ КУЋИ - 1997.

Гордана Ракић, Гоца Пауновић, Мира Мишовић, Љиља Васиљевић, Борка Чоловић, Зора Пешовић

* * *

Поводом својих 50 година, Пролетер је 28. јуна 1996. године поново издао Јубиларни лист ПОЛА ВЕКА ПРОЛЕТЕРА. Овога пута на свега четири стране. Из опширног интервјуа са генералним директором Велибором Лукићем, који је на овој функцији био од 1993. до 2002, издвајамо делове који осликавају битне аспекте пословања у том (не)времену. Дакле, у интервјуу САЧУВАЛИ СМО ИМОВИНУ, КАДРОВЕ И ПОСЛОВНИ УГЛЕД, Лукић, између осталог, каже:

Велибор Лукић,

генерални директор Пролетера 1993-2002.

... У претходном периоду смо поделили судбину са средином, привредом и целокупним друштвом у годинама економске кризе и санкција међународне заједнице. Из свега смо изашли сиромашнији, али са сачуваним материјалним и људским ресурсима, и што је најважније, очуваним пословним везама и угледом...

... Период санкција, који је трајао скоро четири године, оставио је видног трага на пословање и управо почетак кризе се поклапа са избијањем рата на просторима претходне Југославије и увођењем санкција међународне заједнице. У том периоду смо контакте са нашим пословним партнерима у земљи свели на минимум, али те везе нису покидане.....

... Чињеница да су готово све друштвене трговине у сличном или лошијем положају, јасно говори да су разлози оваквог стања привреде објективне природе и налазе се ван предузећа...

... Појава сиве економије и вантрговинског промета била је последица свеукупне кризе изазване ратом и санкцијама. Удео у оваквом стању има и нагла приватизација која је започела почетком деведесетих, и која због своје недоречености представља извор многих злоупотреба и малверзација... То је посебно било изражено у трговини где је органски састав капитала најмањи и најкраћи рок за повраћај уложених средстава.

... Следећа област где је друштвена трговина доведена у неравноправан положај је област радних односа... Приватни сектор често ангажује радну снагу на црно, без плаћања пореза и доприноса, или само минималних износа, што легална трговина није у могућности...

... Недостатак обртних средстава је један од најакутнијих проблема трговине. Неспремна да на прави начин заштити своја средства од погубног дејства инфлације, а и ефектима

ПРОДАВНИЦА КОД ПАЈА
сада VIP

мера републичке владе из друге половине 1993. године, трговина се суочила са празним продавницама и без сопствених средстава. Тај губитак није успела да надокнади све до данас. Недостатак роба у легалним продавницама се надоместио појавом роба на улици и на црно и то махом дефицитарних артикала, роба које се углавном плаћају авансно... Сада када производња креће у експанзију, када је увоз либерализован и када почиње да функционише тржиште, и однос према трговини се мења – поново се враћамо уговарању, трговинским бонификацијама и сарадњи на дуге стазе.

... Улазећи у период кризе, управне структуре и пословодство Пролетера су као основни циљ поставили очување целине и интегритета фирме, као и имовине коју поседујемо. Ниједан објекат нисмо отуђили, чак ни дали у закуп нити затворили...

... Потенцијал Пролетера је видљив... Развојни планови иду у правцу ширења продајне мреже на главне саобраћајнице и новоизграђене делове града. И од процеса трансформације очекујемо пуно јер ћемо на тај начин створити модерно и ефикасно предузеће способно да се бори са све изразитијом конкуренцијом.

... Мени је стицајем околности припала „част“ али и велика одговорност да дођем на чело Пролетера пред крај 1993. године, у време највеће инфлације... Очекивао сам да ће са сузбијањем хиперинфлације доћи лакше време за рад и привређивање. Са истом надом сам дочекао и суспензију санкција. Моја надања су међутим делимично изневерена, сваки месец је био све тежи. Чини ми се да су последњих неколико месеци најтежи у мом скромном десетогодишњем привредном стажу...

СУМЊА У ЕФИКАСНОСТ

ТАКОВСКЕ НОВИНЕ, 1997.

Велибор Лукић, директор ТП Пролетер

... Под претпоставком да Пролетер уђе у процес трансформације, ми ћемо се вратити на стање које је било пре доношења закона о ревалоризацији, када су интерни деоничари били власници 70 одсто целокупне вредности капитала предузећа. Процењена вредност имовине Пролетера од републичке агенције је око девет и по милиона марака, од чега је већ милион и 200 хиљада марака откупљеног и верификованог акционарског капитала, што значи да ће у првом кругу радницима бити понуђено за откуп око пет и по милиона акција са попустом, а остатак се мора понудити другим субјектима сагласно предложеном закону.

С обзиром на тренутну ситуацију и стандард запослених, процес трансформације у предузећу ићи ће до нивоа поделе бесплатних акција које им по закону припадају, а остатак иде на тржиште. Остаје питање ко је у овом моменту спреман за тако нешто.

ПРОМЕТ ИЗНАД 100 МИЛИОНА ДИНАРА

ТАКОВСКЕ НОВИНЕ, 23.12.1999.

Трговинско предузеће Пролетер у 1999.

Као и у свеукупној привреди, пословање и у ТП Пролетер у 1999. години се одвијало у сложеним околностима. Ова година је обележена ратом и радом у ратним условима, падом привредних активности, стандарда становништва као и растом цена.

У ратним данима смо успевали да обавимо своју функцију, затим промет нам се из месеца у месец повећавао, па ћемо 1999. завршити са прометом од око 108 милиона динара. Раст промета је током године био далеко већи од раста цена. Међутим, иако још немамо прецизне податке, процењујемо да ћемо и ову годину завршити са губитком, јер су трошкови на које нисмо могли утицати далеко више расли од промета.

Током године сви радници (320) су радили, осим оних који су по свом захтеву, били на плаћеном одсуству. Лични дохоци су исплаћивани на време, али знатно испод републичког и општинског просека. Продајни објекти су радили сем неколицине у граду који су ранијих година дати у закуп.

ТАКОВСКЕ НОВИНЕ, 1997.

Управни одбор једногласно прихватио понуђени програм новог (старог) директора за оздрављење предузећа.

На седници Управног одбора ТП Пролетер, пре три дана, за генералног директора изабран је Велибор Лукић, досадашњи вршилац ове дужности. Свих девет чланова одбора изгласали су поверење Лукићу. У програму који је поднео Скупштини деоничара, налази се предлог за превазилажење проблема предузећа, услед неликвидности и потребе обезбеђења већег обима посла. До неопходних финансијских средстава, како у програму стоји, мора се доћи отуђењем дела имовине која је тренутно ван функције и неких атрактивних локала у граду. На овај начин обезбедиће се средства у висини од милион и по до два милиона динара. Уз то, ићи ће се и на издавање објеката, пре свега радницима у франшизни закуп, као и на веће упошљавање постојећих капацитета кроз систем заједничког улагања и заједничке продаје са пословним партнерима. Истовремено, решаваће се и питање повраћаја банкарских кредита, односно обезбеђења сопствених трајних обртних средстава.

СИВА ЕКОНОМИЈА ЗА ВРАТОМ

ТАКОВСКЕ НОВИНЕ, 1997.

Не бојимо се лојалне конкуренције, али је тешко конкурисати ценама „трговаца“ који држави не плаћају порезе, каже М. Тришић.

... Сива економија, вишак радне снаге и пословног простора и даље су присутни. У односу на исти период прошле године, промет је мањи за 30 одсто.

- Шверц и сива економија најприсутнији су у самом центру града на локацији старе пијаце. Због тога су и наши објекти, пре свега робна кућа и гвожђара најугроженији, а некада су баш они доносили највећи приход. Робе које има на пијаци ми нисмо у стању да продамо у продавницама, јер због неплаћања обавеза према држави, њихове цене су приступачније. Истовремено угрожено је и стовариште грађевинског материјала које је некада добро радило. Оно што се тренутно добро продаје у објектима је прехрамбена роба која на жалост, не доноси неку зараду - рекао је Милета Тришић, комерцијални директор.

Проблем вишка радне снаге у току прошле године, овде је решаван тако што су неки радници отишли у превремену пензију. То је, са друге стране, предузеће додатно оптеретило због њихове отпремнине. Вишак пословног простора покушава се превазићи издавањем продавница у закуп, уз услов преузимања радника. До сада је Пролетер у закуп дао 10 објеката, пре свега својим радницима. Али и поред тога, фирма сада има око 400 запослених што је још увек много за овакав обим посла, па су и лични дохоци минимални.

- Иако смо за првих шест месеци смањили трошкове пословања за милион динара, због лошег промета фирма и даље послује на ивици рентабилитета. Зато и размишљамо о продаји неких објеката или дугогодишњем издавању у закуп. Уз све ово присутан је и проблем одливања кадрова - закључио је Тришић.

БЕСПЛАТНО 52.286 АКЦИЈА

ТАКОВСКЕ НОВИНЕ, 22.06.2000.

Упис акција у Пролетеру

На основу одлуке Скупштине Пролетера о својинској трансформацији, пре два дана започет је упис бесплатних акција. Укупан капитал предузећа које располаже са око 5.000 квадратних метара магацинског и дупло више продајног простора, процењен је на око 77 милиона динара.

У првом кругу својинске трансформације, од укупно издатих 87.144 акције, бесплатно ће бити подељено 52.286 акција у вредности од 31.400.000 динара. Право на упис по јавном позиву имају држављани СРЈ за сваку пуну годину стажа, а пре свега садашњи и бивши радници фирме и пензионери. Уколико број уписаних акција буде већи од броја понуђених, уписници стичу право на мањи број акција, сразмерно односу броја расположивих и броја уписаних акција. Рок за упис акција у овом кругу је 40 дана, а акције се уписују у главној згради предузећа.

У другом кругу трансформације акције ће се продавати, са попустом и без попуста, а емисија ће се извршити у висини од 30 одсто друштвеног капитала у износу од 15.690.000 динара.

2003
2016

ПРОЛЕТЕР УШАО
У ПОРОДИЦУ
МЕТАЛАЦ

Средином 2003. године Металац је постао власник 64,64 одсто капитала највећег трговинског предузећа у Горњем Милановцу. Куповина 82.780 Пролетерових акција, на аукцијама одржаним 31. јула и 27. августа, коштала га је око милион евра, а приближно толико су износиле и Пролетерове обавезе према држави и добављачима. Акције су купљене од радника, пензионера и бивших радника по цени од 706 динара док је њихова књиговоодствена вредност била 1.773 динара.

Металац је те 2003. преузео посустало трговинско предузеће, са 57 година традиције, 270 запослених, ланцем од 55 малопродајнихих објеката од којих 32 у граду. Најзаступљеније су биле прехрамбене продавнице, али Пролетер је традиционално имао и специјализовану понуду у скоро свим областима, од парфимерија и текстила до салона намештаја. Укупна површина ових малопродајних објеката била је 7.500 м². Највећи су свакако градска Робна кућа у центру града на 2.070 м² и две мање робне куће у варошицама Прањани и Рудник. Осим малопродајних објеката Пролетерова имовина је обухватала више од 5.000 квадрата магацинског простора и управну зграду у центру града, површине око 1.000 квадрата.

Предузеће је преименовано у Металац Пролетер а.д. Средином септембра постављен је нови менаџерски тим. За председника Скупштине Металац Пролетера именован је Петрашин Јаковљевић, а за председника Управног одбора Радмила Тодосијевић, иначе обоје на функцијама извршних директора у акционарском друштву Металац. Функција председника Надзорног одбора припала је Проф. др Стеву Јаношевићу, са Економског факултета у Крагујевцу. На место генералног директора постављен је Стојан Словић.

Захваљујући снази и позицији Металца, враћени су дугови држави и највећем броју добављача. Тиме је обезбеђена чиста полазна позиција за даљи развој у два приоритетна правца: побољшање асортимана и повећање задовољства купца и, друго, неопходно осавремењавање продајног простора и техничке опремљености.

ДРАГОЉУБ ВУКАДИНОВИЋ,
председник Компаније Металац

НИСАМ МОГАО ДА ДОЗВОЛИМ РАСПРОДАЈУ

Пропадање трговина у Србији почиње крајем осамдесетих. Као последица инфлације 1991-1993, докусурене су и највеће куће попут Робних кућа Београд, Ц Маркета и сл. Мањи локални ланци су то некако и преживели, али следећих 10 година, а то сам пажљиво пратио, сваких пар месеци је отуђиван понеки објекат. После приватизације 2000. било је очигледно да и ови ланци полако постају плен који се распродаје без икакве транспарентности.

Рођен сам у години када су осниване прве послератне трговине у свакој општини. Звале су се именима револуционара, или по неким географским појмовима. Те трговине су стварно служиле чему су и биле намењене – организованом снабдевању становништва основним потрепштинама. Све је утолико било важније што робе није било довољно, а комуникација са окружењем је била отежана јер није било средстава нити инфраструктуре. Зато нисам могао равнодушно да гледам шта се догађа и шта ће се догодити са тим трговинама, ни у Србији, а посебно не у Горњем Милановцу. Кад је Пролетер дошао на ред – наравно да нисам био равнодушан видевши да се један по један објекат отуђује, а да власт не само да ништа не предузима већ су појединци чак и део целе приче.

Пошто смо сви били на колективном јулском одмору, позвао сам телефоном своје сараднике и договорили смо се да наш директор правног сектора иде на лицитацију са циљем да Пролетер уђе у Металац. Срећом, тако се и десило. Пролетер је дошао под кров наше куће. И ми смо могли да га продамо – да платимо милион, а да узмемо пет, посебно зато што смо знали да ће његова ревитализација трајати дуго. Али, то није био наш циљ. За нас је било важно да 200-так радника има посао, да се ланац развија на корист Милановчана, да Пролетер остане у нашем граду.Требало нам је време да променимо навике људи, да обновимо запуштено, да модернизујемо објекте, да вратимо потрошаче. Данас око 90% запослених припада младој генерацији у чији развој улажемо и видимо да то води успеху.

Драго ми је да сваке године напредујемо и наставићемо тако све док грађани Горњег Милановца буду препознавали тај труд и док буду верни Пролетеру. Реални да будемо, Пролетер је много пружио овој општини и свих 70 година је био на услузи – и граду и селу. Нека тако и остане.

2003.

СВЕ ЈЕ БИЛО ЗАПУШТЕНО

СЕЋАЊЕ СТОЈАНА СЛОВИЋА,
генералног директора
Металац Пролетера
2003-2005.

Управна зграда руинирана. Магацин који прокишњава на више места па смо морали брзо да препокривамо. Продавнице у граду полупразне, запуштене, годинама неокречене, без робе, само са неким основним производима. Сеоске продавнице још горе. Пола није имало топле воде ни мокрих чворова. Притом је било пуно објеката који су били изнајмљени некоме, запосленима, бившим запосленима и сл, а неки су били затворени и заборављени. Колико знам, кад је Металац преузео Полетер, неколико веома важних објеката већ није било у његовом власништву. Отуђено је 5-6 локала у самом центру града.

„Био сам тотално затечен. Из потпуно уређеног Металца ушао сам неочекивано у сасвим други свет.”

Никакав информациони систем. Постојала је нека веза између магацина и управе са шест телефонских линија. Запослени у управи и магацинима нису имали рачунаре. Ручно се писале закључнице. По три пута се радио исти посао. А дигитална ера увелико започела! Пролетер као да је био заглављен ван времена.

Младих људи нема. Само стари кадрови и то они који из било којих разлога нису отишли током претходних година, или су просто из сентименталности према Пролетеру остали. Наравно, било је међу њима и старих добрих трговаца од којих се имало шта научити и који су, уз то, волели Пролетер, расли са њим.

... Али генерално, сећам се да сам често писао и упозоравао да ће појединци бити кажњени јер сам био незадовољан њиховим односом према потрошачима, немарношћу према роби, непоштовању норми понашања у малопродајним објектима (пушење, конзумирање алкохола, непримерено одевање)... Много тога је било и тужно и ружно, али кренули смо полако да унапређујемо.

Прво смо озбиљно започели да радимо информациони систем дорадом старог Металчевог информационог система МИС. Наравно, томе је претходила куповина рачунара и повезивање у мрежу, уз обуку запослених. Све је морало сасвим испочетка - са људима, објектима, добављачима... Срећом, веома брзо смо довели пет младих, факултетски образованих људи и они су одмах унели нову енергију у предузеће. Прекретница је било увођење нових фискалних каса због нових прописа о ПДВ. У део већих радњи унели смо рачунаре и кренули одмах са Пролетеровом картицом. Наравно, сваки објекат и у граду и у селу је тражио да се крене од чишћења. И кренули смо – једно по једно.

КАПИТАЛ КОЈИ ВРЕДИ ПОКРЕНУТИ

Иако свестан да уложено не може брзо вратити, Металац је ипак добро препознао дугорочни интерес. Наиме, Пролетер је имао укупно 62 објекта, претежно малопродајних наравно, од којих је већина у самом граду. Дуговања Пролетера према држави и добављачима била су око милион евра, али није било неизмирених обавеза према радницима. Ипак, најважније је било да је највећа трговинска кућа са скоро 50 година традиције сачувана од распродаје и остала Горњем Милановцу, са добрим изгледима да далеко успешније задовољи потребе Милановчана. Таква порука послата је и првим рекламним слоганом одмах након преузимања:

НОВИ ПРОЛЕТЕР - МОЈА СТАРА ТРГОВИНА.

Са свега 85.700.000 динара укупног прихода за првих шест месеци 2003. године, колико је Пролетер оставио пре преузимања, апсолутно је било немогуће омогућити пристојна примања за 270 радника. Али, став руководства је био да нема отпуштања те да ће свима бити пружена шанса да постигну боље резултате и веће зараде.

Основни задатак нових органа управљања је био да до краја 2003. сагледају ситуацију са јасним ставом: не може да ради ништа што није рентабилно, али зато сваки објекат који може добро да ради треба довести на пристојан ниво до априла 2004. у складу са економским принципима.

Нови менаџерски тим дошао је на чело Пролетера средином септембра и одмах закорачио врло напорном стазом ка успеху, у два приоритетна правца: побољшање асортимана и повећање задовољства купца и, друго, неопходно осавремењавање продајног простора и техничке опремљености.

Паралелно се одвијао подједнако захтеван посао обезбеђења квалитетног кадра. Кадровска политика такође има два правца: оспособљавање затеченог људства за нови приступ послу и увођење младих економиста, спремних да прихвате изазов интензивног развијања предузећа.

Већ на крају 2003, само три месеца од постављања новог руководства, промене су биле видљиве. Са просечних 15,5 милиона месечног прихода за првих девет месеци, просек за последња три месеца 2003. године нарастао је на 20,7 милиона динара месечно. Бољи асортиман, реновирање појединих објеката, интензивна маркетиншка активност и свеукупно нов приступ послу, полако су почели да враћају наклоност потрошача. Истовремено је порасло поверење добављача и радника Пролетера у озбиљност намера новог већинског власника. Тиме је учињен први крупан корак. Наравно, имајући на уму дуге године стагнације и посустајања у свим аспектима пословања, напоран пут ка стварању успешне, високо профитабилне фирме, тек је започет.

2004.

НАПОРНО И УПОРНО НА ЈАСНОМ, АЛИ ДУГОМ ПУТУ

Већ у 2004. Металац Пролетер је са 4,1 милион евра остварио скоро дупло већи укупни приход него у 2003. години, у којој је Металац постао већински власник и преузео управљање. Остварена разлика у цени такође је порасла и то за 120% у односу на претходну годину, али и оваква остварења су била недовољна за исказивање позитивног резултата и било је јасно да ће пут до успеха бити веома дуг и напоран.

Нерентабилне продавнице су затворене и то у селима Липовац, Бело Поље и Заграђе и две у граду. Са друге стране, новоотворени бутици ОНА и ОН, у које се највише инвестирало, почели су да раде веома успешно, као и продавница обуће у центру града.

Из Пролетера је уз отпремнину као технолошки вишак отишло 25 радника, док је део радника, чији су објекти због лошег пословања затворени, распоређен у друге радње, а део упућен на плаћено одсуство.

Оријентација на нове и младе кадрове која је започела довођењем 10 високообразованих особа настављена је подмлађивањем продајног особља, па је у 2004. години примљено 30 младих трговаца.

Настављена је политика континуираног инвестирања у ревитализацију предузећа. Током 2004. године уложено је више од 200.000 евра у прво сређивање и реновирање објеката и опреме: постављање тенди, инсталирање клима уређаја, опремање фрижидерима и замрзивачима... јер је све било превише запуштено, а није било могуће сређивати све одједном. Шарпове фискалне касе стигле су у 52 продавнице, уз претходну обуку касира и пуњење подацима. Купљена су два камиона хладњаче за транспорт роба осетљивих на високе темпаратуре.

У другој половини године започет је рад на пројекту: “Анализа и оцена постојећег стања и идентификација стратешких праваца развоја” уз ангажовање Агенције за консалтинг, са циљем да се добију смернице које ће помоћи при доношењу неких кључних одлука током 2005.

- Имамо објекте у најбољим деловима града, повратили смо поверење свих великих добављача, платили дугове држави и вратили наклоност наших купаца. То је добра основа за постављање знатно виших циљева - оценио је директор Стојан Словић.

2005.

НЕОПХОДНЕ СТРАТЕШКЕ ПРОМЕНЕ

Иако је укупан приход у 2005. био за 20% већи него у претходној и притом остварен са мањим бројем продавница, Металац Пролетер је годину завршио са губитком од 23.000 евра. Највећи раст продаје имале су продавнице у селима и то за 42%, прехрана се „померила" за 13%, текстил за 11%, док је пословница која обухвата техничку робу била у стагнацији. Ипак, недовољно! Све је веће присуство и све очигледнији утицај растуће конкуренције, посебно такозваних великих формата.

Током 2005. због лоших резултата затворено је осам малопродајних објеката, а предузето је и низ других уобичајених мера у циљу рационализације трошкова. Ипак, није отуђен ниједан квадрат малопродајног, магацинског, или канцеларијског простора.

Истовремено су у уређење и опремање рентабилних објеката уложена значајна средства, посебно у продавнице текстила. Простор „под општином" је преуређен и делом намњен пресељењу бутика ОН, а делом изнајмљен, док је значајан део понуде текстила сконцентрисан на простор Робне куће. Током лета реновирана је продавница прехрамбеном робом „Славија" у центру града, као и продавницу број 10.

Свеобухватно истраживање профила нашег трговинског ланца, тржишних потенцијала и позиције Пролетера на тржишту Горњег Милановца и околине започето је крајем 2005. године. Први извештаји недвосмислено показују да простора за знатно боље резултате има, али са новом стратегијом. Каквом, знаће се на основу извештаја истраживачког тима, који ће бити предочен априла 2006. године.

2006.

НЕИСПЛАТИВО ЗАТВОРИТИ, ИСПЛАТИВО УНАПРЕДИТИ, СРЕДИНУ ПРЕИСПИТАТИ И НАМЕНСКИ ПРЕУСМЕРИТИ

Финансијска консолидација убрзана затварањем нерентабилних продавница, смањењем броја запослених и свим другим мерама које подижу ниво профитабилности. На Видовдан, 28. јуна, Пролетер је напунио 60 година, али још није било време за славље. Напротив, процес стратешког престројавања је био у веома напорној фази, са циљем да предузеће које је правило губитке, прерасте у конкурентан, профитабилан и потпуно профилисан малопродајни ланац. Година је, коначно, завршена позитивним резултатом.

После свеобухватног истраживања и анализе тржишта, Управни одбор Металац Пролетера је усвојио стратегију даљег развоја. Почетак је подразумевао ригорозну пословно-финансијску, а потом и концепцијску категоризацију свих трговинских објеката. То практично значи: неисплативо затворити, исплативо унапредити, средину преиспитати и наменски преусмерити.

Тако је Металац Пролетер, који је у 2006. ушао са 46 активних малопродајних објеката, у циљу рационализације трошкова убрзо затворио још девет продавница. Паралелно је дошло и до смањења броја радника на 208, тј. за 20 мање него на крају 2005. године, највише из редова оних који су уговор имали на одређено време и пензионера. Побољшана је и квалификациона структура пошто се највеће смањење десило у категорији радника са трећим и четвртим степеном стручне спреме.

Дакле, у већем делу 2006. године радило је 37 малопродајних објеката, од којих је 29 мешовитом робом и осам специјализованих. Управо током ове године Металац Пролетер је почео да прати и анализира низ параметара, што ће му у будућности омогућити боље планирање и ефикасније прилагођавање променама. Те 2006. са значајно мањим бројем продавница било је више од два милиона куповина, а укупан приход је износио непуних 6.000.000 евра и био око 20% већи него претходне године. Забележен је и раст просечне нето зараде по запосленом за 16%.

- Упркос изузетном јачању конкуренције, пре свега због уласка више хипермаркета, Металац Пролетер је остао тржишни лидер у општини Горњи Милановац. У 2006. години посебно смо задовољни резултатима које је донело организационо-пословно реструктуирање и спровођење мера за финансијску консолидацију и оздрављење предузећа. Сви наши потези представљају доследно спровођење циљева и задатака проистеклих из студије Стратегија развоја. Захваљујући таквом приступу пословна 2006. је завршена позитивним резултатом, а тиме су створене и претпоставке за даљи стабилан раст и развој Пролетера – рекао је тада Миливоје Миловановић, који је 2006. постављен на место генералног директора.

2007.

ЛИДЕРСТВО НА ЛОКАЛНОМ ТРЖИШТУ

Позитивно пословање и у 2007. захваљујући истрајности у процесу консолидације. Предузеће је направило 6,1 милион евра укупног прихода, 7% више него у 2006. Година је започета са 210 запослених и 37 малопродајних објеката, а завршила се са 190 радника и 35 продавница широм општине Горњи Милановац. Упркос заоштравању конкуренције, раст промета бележе управо градске продавнице прехрамбених производа, више него специјализоване и сеоске.

Након периода прилагођавања и дефинисања неопходних стратешких промена, Металац Пролетер је наставио са низом активности и мера које имају за циљ да се побољшају критични фактори пословања, односно да се повећа промет, смање трошкови и подигне квалитет услуга. Улажу се напори за развој сваког сегмента пословања, почевши од квалитета производа и услуге до унапређења процеса рада унутар предузећа. Објекти у којима се тргује прехрамбеном робом - „корнер шоп", и даље су приоритет за улагање и модернизацију због све већег усмеравања купаца на продавнице „у комшилуку".

Паралелно са мерењем бројних индикатора пословања, ради се и истраживање ставова потрошача, појачана промоција, као и учесталије акције унапређења продаје у сарадњи са добављачима. Највећи раст промета бележе градске прехрамбене продавнице чије учешће износи 46%, док је учешће продавница на сеоском подручју 37%. Сектор текстила и три специјализоване продавнице у укупном приходу учествују са 17%.

Осим малопродаје Пролетеру је скоро пола милиона евра прихода донела велепродаја, а остатак је стигао од закупа продајног простора.

NESCAFÉ
NESCAFÉ
cakes
labella

Dani
Yuhora
AMRZNUTA
RIBA
YUHOR
POKLON
1,25L
UZ 2X2L
PROKUPAC

2008.

УДОБНОСТ ПРОДАВНИЦА У КОМШИЛУКУ

- 2008. година је завршена позитивним резултатом, али све прогнозе говоре да ће 2009. бити изузетно тешка. Управо сада када сваки појединац и породица имају такође велике животне страхове, Пролетер треба да успостави још снажније везе са својим потрошачима, још бољом услугом, разноврснијом понудом и конкурентнијим ценама. Тиме ћемо привући нове и оправдати поверење сталних и лојалних потрошача, оценио је Миливоје Миловановић, генерални директор.

Спровођење планираних мера у континуитету обезбедило је услове за побољшање критичних фактора пословања. Уласку више хипермаркета Пролетер је супротставио предности „продавнице у комшилуку“, која је ближа традиционалним навикама и могућностима локалног потрошача. Осим увођење иновација ради повећања брзине и ефикасности рада, пажња се посвећује сталним едукацијама и раду са запосленима.

Уочљиво је да су од преузимања 2003. године, у највећем локалном малопродајном ланцу систематски унапређивани сви аспекти пословања, од квалитета услуге, до статистике просечне куповине. И у 2008. години сва имовина је „на броју“. Предузеће је власник 56 малопродајних објеката, управне зграде и магацина. Укупна површина објеката и земљишта који су у својини предузећа је 15.500 м². Промет се остварује кроз 33 активне продавнице разврстане у четири профитна центра, док су остали објекти у закупу. На сеоском и градском продручју распоређен је приближно исти број продајних објеката, структуром и понудом прилагођених потребама сваког појединачног места. Све то допринело је да годину, у којој се десио изненадни нагли удар светске финансијске кризе, Металац Пролетер заврши са око 6,4 милиона евра укупног прихода и скоро 80.000 евра добити.

Долазећа 2009, најављена је као веома тешка на једној страни, а на другој су биле прогнозе да ће удар светске финансијске кризе почети брзо да слаби. Шта ће се стварно догодити, нико са сигурношћу није могао да тврди.

2009.

ТЕШКА ГОДИНА ЗАВРШЕНА ГУБИТКОМ

Укупан приход био је око 5,7 милиона евра, значајно испод претходне године. Осим тога, руководство је проценило да се део залиха и потраживања од купаца и запослених објективно мора обезвредити. Тако је Металац Пролетер, после две позитивне пословне године, 2009. завршио губитком од скоро 130.000 евра.

Прогнозе да ће удар светске финансијске кризе већ од пролећа 2009. почети да јењава, нису се обистиниле. Утешна за Пролетер била је ипак чињеница да је кор бизнис трговина прехрамбеном робом, као и да су потрошачи значајније почели да се враћају тзв. продавницама у комшилуку, иако мањим куповинама. Традиционално највеће учешће у укупном промету и у 2009. имао је профитни центар „прехране“ односно продавнице мешовитом робом у граду и селу. Учешће малопродаје у укупном промету и даље је 90%. Ипак, конкуренција великих система и ниска куповна моћ становништва били су свакодневни изазов за 190 запослених и трговински формат какав је Металац Пролетер, који је крајем 2009. године добио ново руководство. На место генералног директора постављен је Слободан Вукајловић, дипломирани економиста са дугогодишњим искуством на пословима набавке и продаје у Металцу.

2010.

ПОСЛОВАЊЕ ПОЗИТИВНО УПРКОС МАЊЕМ ПРИХОДУ

Јака конкуренција великих трговинских формата у непосредном окружењу, висока инфлација, несташица кључних артикала и општи пад куповне моћи становништва, утицали су да Металац Пролетер са 5,3 милиона евра практично испуни 90% плана и оствари приход испод остварења у претходној години. Ипак, за разлику од 2009. године, предузеће је пословало позитивно. Започето увођење информационог система у малопродајне објекте.

Са 35 активних малопродајних објеката на територији општине, Металац Пролетер је имао још једну тешку годину, у којој није испунио план, али је ипак завршио позитивним пословним резултатом. Најбољи резултат направило је 15 прехрамбених продавница на сеоском подручју и осам специјализованих у граду, док је профитни центар „прехрана у граду“ имао тежу ситуацију услед веће конкуренције.

На кретање промета негативно је утицала и несташица кључних артикала као што су млеко, уље, шећер, брашно и враћање на државну регулативу тржишта, са појавом монопола. У таквим околностима Металац Пролетер је одлучио да унапређује и управља оним аспектима који пре свега зависе од запослених у овој фирми. Тако је, посебно у последњем кварталу, започело ново „утезање“ продавница и позиционирање артикала по угледу на неке веома успешне трговине истог формата, као и увођење информационог система са паралелним робним и финансијским књиговодством, што ће омогућити ефикасније пословање. До краја 2010. године овај посао је завршен у првих пет највећих градских објеката.

Настављено је сређивање и опремање објеката, од кречења и замене расвете до значајнијих реновирања, све у складу са дугорочним планом још од преузимања 2003. године, да се ланац модернизује. Нови каса - пултови инсталирани су у осам градских продавница, а у значајном броју објеката промењена је расхладна опрема и полице за робу.

2011.

ИНОВАТИВНО, ХРАБРО, АЛИ ПОНОВО С ГУБИТКОМ

Металац Пролетер је успео да у 2011. оствари 6,5 милиона евра укупног прихода, уз 22% раста у односу на претходну годину. Али, трошкови су расли више, што је на крају године довело до губитка. Највећи проблем Уредба Владе о ограничавању марже за основне животне намирнице. Осим тешких услова пословања, ово је и година у којој је отворено шест нових објеката у граду и селу, од којих је један на веома атрактивној локацији узет у власништво.

Прикљештен између монопола великих система и монопола великих добављача, посебно кад је реч о основним животним намирницама, као што су уље, шећер и млеко – Металац Пролетер је успео да изгради конкурентну позицију и врати у продавнице део потрошача, најпре све бољом понудом и укупном услугом, али и преузимањем дела тржишта који су напустили посустали мали трговци.

Треба имати на уму да је реч о години у којој је још на снази Уредба Владе о ограничавању марже за основне животне намирнице на максимум 10%, која је била велики удар трговцима прехрамбених производа. Све то пратио је константан пад куповне моћи становништва, што је резултирало пропадањем малих трговина услед пада промета и високе задужености. Иако са знатно већом снагом, Металац Пролетер је објективно тешко балансирао приходе и трошкове, имајући на уму да је око 45% укупног промета долазило управо од намирница обухваћених Уредбом о ограничењу маржи. Коначно, година је завршена негативним резултатом, упркос расту укупног прихода за 22% у односу на 2010.

Свеукупно, са 178 радника, међу којима 122 трговца, промет се одвијао посредством 40 малопродајних објеката, од чега су 33 прехрамбене продавнице, а седам специјализованих. Задржан је концепт комшијске трговине уз озбиљне инвестиције у репозиционирање ланца продавница Пролетер, укључујући нови визуелни идентитет, обнављање опреме и поправљање опште слике и доживљаја куповине у сваком објекту. У првој половини године завршено је информационо повезивање продавница у граду уз робно-материјално праћење.

Иначе, Металац Пролетер је 2011. године постао чланица Домаћег трговачког ланца ДТЛ, са још 12 трговачких предузећа широм Србије. Сва ова предузећа су у том тренутку имала укупно 365 малопродајних објеката. Основни циљ је био снажење позиције код добављача и међусобна размена најбољих искустава.

ИМПЕРАТИВНО У ОЗДРАВЉЕЊЕ И ФИНАНСИЈСКУ КОНСОЛИДАЦИЈУ

Одмах након 2011. године, коју је Металац Пролетер завршио са губитком, уследио је Предлог мера за оздрављење и финансијску консолидацију, који је усвојен већ априла 2012. и чије је спровођење почело одмах. Председник Управног одбора Металац Пролетера Проф др. Стево Јаношевић овај тренутак сматра својеврсним „међашем" у осмишљавању раста и развоја предузећа и његовог просперитета.

Металац Пролетер а.д. је 2011. годину завршио са губитком. У тој години предузеће је такође изашло из појединих нерентабилних бизниса што је имало своју цену. Притом треба имати на уму да је, према подацима Републичког завода за статистику, промет робе у трговини на мало у Србији, у односу на 2010. био мањи у текућим ценама за 7,3%, а у сталним ценама за 16,7%. Уз то је, због Уредбе Владе у 2012. години дошло до нових ограничења у висини марже.

Уз све позитивне стране којима се у том тренутку могао похвалити, Металац Пролетер још увек има старих и неуређених објеката мале површине, доста оперативних проблема, недовољно едуковано особље, недовољно конзистетну пословну културу и недовољно флексибилан асортиман. Са друге стране, иако уситњена, конкуренција је многобројна, куповна моћ становништва релативно ниска, све присутнија је монополизација у сектору добављача, стално је надвијена претња великих формата, поред већ присутне Идее и Максија, још увек су присутни сиво тржиште и нелојална конкуренција, као и државна регулатива.

Предлог мера за оздрављење и финансијску консолидацију Металац Пролетера, разматран је и усвојен већ априла 2012. Њиме су обухваћени сви аспекти, почев од унапређења рада служби набавке и продаје, преко ефикаснијег управљања залихама, редефинисања асортимана за сваки продајни објекат и смањења броја запослених у магацину, до интензивнијих маркетиншких активности, едукације и усавршавања запослених, посебно развијања менаџерских код младих трговаца. Такође, предлог мера је отварање нових продавница на селу као и увођење робног праћења у свим сеоским објектима.

Спровођење мера је, према прецизном акционом плану, кренуло одмах и већ од 2012. наступа поново период позитивног пословања и континуираног раста.

УПРАВА НА НОВОЈ ЛОКАЦИЈИ

Након пуних 46 година управа Металац Пролетера је од фебруара 2012. пресељена из препознатљиве зграде у центру града на локацију где је некада био стари Пролетеров централни магацин. На објекту је замењена столарија, уведено грејање на гас, а прикладно је уређен и околни простор.

2012.

УСПЕШАН ПРИМЕР РАСТА ЈЕДНЕ ЛОКАЛНЕ ТРГОВИНЕ

Металац Пролетер је 2012. годину симболично завршио отварањем 40. малопродајног објекта у Горњем Милановцу и укупним приходом од 7,37 милиона евра - 13% већим у односу на претходну годину. РУЦ је растао 15%. Уз позитиван резултат, отворено пет нових продавница и запослено 17 радника.

Све се и даље дешавало у апсолутно непредвидљивим приликама са сталним падом куповне моћи, монополским понашањем појединих добављача и државним ограничењима маржи на основне животне намирнице. У таквој ситуацији Металац Пролетер је заправо читаве године претње претварао у шансе и тако повећавао тржишно учешће. Илустрације ради, у то време, услед великог губитка у пословању, затворено је у Србији око 1000 малих трговина.

Овако је тадашњи директор Слободан Вукајловић оценио актуелни тренутак на крају 2012. године: *Немамо Владу, немамо смернице економске политике, немамо стабилан курс. Имамо драматичан пад реалне тражње, све више сиромашних, празну државну касу... Уз то се очекује раст трошкова због очекиваног раста цена електричне енергије и грејања, уз даљи пад куповне моћи становништва и уз истовремено даље ограничење трговачке марже на основне животне намирнице... Кад се све неизвесности узму у обзир, истина је да привредници више него икада одлучују на основу сопственог искуства и интуиције, јер се услови на тржишту мењају дневно.*

Осим што је, у таквој ситуацији, забележио значајан раст прихода и разлике у цени, Металац Пролетер је 2012. симболично завршио отварањем 40. продавнице, последње од укупно пет отворених у тој години, међу којима дисконт пића у Горњем Милановцу, продавнице у Сврачковцима, Горњој Црнући, Горњим Бранетићима…. Примљено је 17 младих трговаца па је година завршена са 190 запослених.

Свеукупно, предузеће је располагало са 15.650 м² продајног и магацинског простора. Пролетер се доминантно ширио управо у кор бизнису – трговини прехрамбеним производима.

ОТВОРЕНА 40. ПРОДАВНИЦА ПРОЛЕТЕР

На 300 метара квадратних више од 4.000 артикала. Врпцу пресекли Драгољуб Вукадиновић, председник Металац Групе и Слободан Вукајловић, генерални директор Металац Пролетера. Вредност инвестиције 150.000 евра. Нова продавница налази се на месту некадашње гвожђаре у Милоша Великог, где су Горњомилановчани традиционално навикли да купују.

Поштујући навике и емоцију грађана Горњег Милановца, малопродајни ланац је уз модернизацију наставио са ревитализовањем идентитета Пролетера као прве милановачке трговине, основане 1946. године. Све продавнице су брендиране логотипом Пролетер 1946 и поруком Одувек са вама.

– Кад је Металац пре девет година преузео посустали трговински ланац Пролетер, циљ је био да сачувамо један од заштитних знакова Горњег Милановца од погрешне продаје и распадања. Отварањем овог објекта под старом управном зградом Пролетера, још једном смо показали домаћински однос, одговорност и предузимљивост у корист грађана Горњег Милановца и просперитета општине – рекао је Драгољуб Вукадиновић, председник Металац групе, отварајући децембра 2012. године 40. малопродајни објекат Металац Пролетера, у присуству Милисава Мирковића, председника општине; професора Стеве Јаношевића, председника Одбора директора Металац Пролетера; свих извршних директора и Петрашина Јаковљевића, генералног директора Металац а.д.; директора Металчевих зависних друштава и сектора, директора десет највећих добављача и бројних грађана Горњег Милановца.

2013.

МОДЕЛ КОЈИ СЕ ПОКАЗАО УСПЕШНИМ

Металац Пролетер је без сумње пронашао модел којим је, управо у годинама светске кризе, успео да оствари напредак у сваком погледу и четврти пут заредом забележи раст укупног прихода, овога пута за 17%, уз значајан раст добити.

Само десет година раније изгледало је да ће Пролетер нестати са привредне сцене, а десило се да је поново постао један од заштитних знакова општине Горњи Милановац и то захваљујући поновном веома напорном процесу финансијске консолидације и стратешког преустројавања овог предузећа, трећем по реду након што га је 2003. преузела компанија Металац. За све то време није отуђен ни један квадрат пословног простора нити земљишта које је било у својини Пролетера. Металац Пролетер поново има више од 40 активних продавница широм општине, модернизоване објекте и лојалне потрошаче.

За 2013. годину циљеви су у старту постављени високо, без обзира што је унапред било јасно да се очекује пад стопе разлике у цени и да ће једино решење бити раст обима продаје, односно велико залагање да се на осиромашеном тржишту преузме део колача од конкуренције. Тако је и било, а исход је раст промета, како кроз продавнице у граду и у селима, тако и кроз канал велепродаје. Наиме, у изузетно тешкој години, у којој су велики системи постајали све јача конкуренција, а бројне мале трговине затваране, Металац Пролетер је остварио укупан приход 8,6 милиона евра, односно 17% више него у претходној години, уз значајан раст пословне добити.

РЕНОВИРАЊЕ ПО МЕРИ МОДЕРНЕ ТРГОВИНЕ

Средином 2014. године, у присуству руководства Металац а.д. и Одбора директора Металац Пролетера, реновирану продавницу у Кнеза Александа 104 , површине око 300 м², симболично је отворио председник Компаније Драгољуб Вукадиновић. Госте је поздравила новоименована генерална директорка Металац Пролетера Јелена Луковић. Реновирање овог објекта, који има лојалне потрошаче дуги низ година, додатна је потврда зашто грађани Горњег Милановца све чешће хвале уочљиве промене у ланцу Пролетерових продавница, подједнако делећи комплименте и понуди и трговцима.

2014.

ЈОШ ЈЕДНА ГОДИНА СА РАСТОМ СВИХ ПАРАМЕТАРА

Са 9,5 милиона евра укупног прихода, Металац Пролетер пету годину заредом бележи раст. Другу половину године обележиле инвестиције у даљу модернизацију објеката и унапређење услуге, што потрошачи награђују све већом лојалношћу свом најстаријем трговинском ланцу. Развој људског капитала остаје једно од стратешких опредељења као гаранција за даље успешно и ефикасно пословање. Пролетер добио прву жену на месту генералног директора – дипломираног економисту Јелену Луковић.

Најстарија Милановачка трговина, дефинитивно је повратила своју стару славу и лојалност Горњомилановчана. Од 2003. године унапређења су била непрестана, без обзира на свеукупну стагнацију у привреди и пад куповне моћи становништва.

И у 2014. остварено је 10% раста укупног прихода, при чему се од 9,5 милиона евра око 90% односи на реализацију остварену пре свега посредством 45 малопродајних објеката у општини Горњи Милановац и окружењу, у којима је обављено 3,35 милиона куповина, уз просечну вредност куповине од скоро 330 динара, односно нешто мање од три евра. У овој години Металац Пролетер је успешно спровео и прву лојалти акцију са сакупљањем маркица на асортиману ватросталних посуда, а већ почетком 2015. године ово позитивно искуство је пренео на сарадњу са другим добављачима.

Током године инвестирао је више од 230.000 евра, највише у грађевинске радове и опремање малопродајних објеката. Још око 80.000 евра је уложено у текуће одржавање. Пролетерове продавнице су постале инспиративно место куповине са конкурентном понудом више од 6.000 артикала. Свеукупно, учешће на тржишту робе широке потрошње достигло је 38%.

Отворена су четири нова малопродајна објекта, па је година завршена са укупно 45 продавница и 220 запослених у Металац Пролетеру.

2015.

АПСОЛУТНИ ЛИДЕР У СНАБДЕВАЊУ УОЧИ 70. РОЂЕНДАНА

Најважније је да Металац Пролетер у континуитету расте и да је укупном понудом и квалитетом услуге повратио идентитет најстарије милановачке трговине. Данас има више од 44% тржишног учешћа у промету на територији општине Горњи Милановац, двоцифрен раст промета из годину у годину, 43 савремено опремљене продавнице на преко 3000 м² продајног простора, од чега пола у граду, а пола у селу и прави је пример модерне комшијске трговине окренуте својим суграђанима. Има свеукупно 15 000 м² продајног, магацинског и канцеларисјког простора, као и скоро 55 000 м² земљишта. Запошљава 220 људи и приближава се годишњем промету од 11 милиона евра, од чега преко 90% у малопродаји. И што је најважније – постоји, траје, развија се.

Са 10,9 милиона евра укупног прихода у 2015. Металац Пролетер је наставио вишегодишњи раст, овога пута за 15% у односу на претходну годину, уз све друге добре показатеље, и нето добитак од око 155.000 евра.

Успеху је највише допринео промет 43 малопродајна објекта у граду и селима, који је био већи чак 23% него 2014. године. Тиме се учешће на тржишту робе широке потрошње у Горњем Милановцу попело са 38% на 44%. У 2015. години отворене су две продавнице на сеоском подручју - у Горњој Трепчи и Љигу и продавница бр. 87 у граду. Због непрофитабилног пословања престале су са радом продавнице бр. 39 и 56 у граду и сеоска продавница у Белом Пољу

Континуирана улагања у модернизацију продајних објеката и едукацију запослених, уз ефикасно управљање залихама, кључни су фактори успеха. Информатичка подршка пословању, пре свега у делу материјалног праћења продавница, обезбеђена је за још три продавнице у селима и тај процес се наставља.

Металац Пролетер а.д. је у 2015. години инвестирао скоро 170.000 евра, од чега се половина односи на улагање у грађевинске објекте и рачунарску опрему, а остало на опремање малопродајних објеката тј. замену расхладних витрина, полица и увођење видео надзора. Реконструисани су малопродајни објекати у Бољковцима, Љигу, Доњој Врбави, као и две градске продавнице (7 и 34).

Коначно, посебна пажња и даље је посвећена подизању квалитета услуге. Настављено је са едукацијом продаваца а ефекти су праћени путем извештаја мистери шопера, у чијем истраживању се јасно види раст нивоа квалитета услуге са 82,73%, колико је било током прве посете марта 2015, на 89,15% у новембру 2015. Тако је Пролетер значајно изнад просечног републичког параметра за квалитет услуге, који износи 76%.

КОРИСНО ЧЛАНСТВО У ДТЛ-У

Домаћи трговачки ланац ДТЛ је основан почетком 2011. године као асоцијација домаћих трговачких малопродајних ланаца, која обједињује 13 трговачких предузећа, тада са 365 малопродајних објеката, а сада, јуна 2016, са преко 550 малопродајних објеката на целој територији Републике Србије. Металац Пролетер је члан ДТЛ-а од самог оснивања.

Удружење је настало како из потребе обједињене набавке, тако из потребе стратешког повезивања, пре свега са домаћим произвођачима који разумеју значај развоја регионалних малопродаја. У претходних пет година основни циљеви оснивања ДТЛ су и остварени: централно уговарање кључних добављача и успостављање фер и партнерских односа са њима, развој сопствене робне марке, заједнички увоз, јединствени маркетиншки наступ, јединствени информациони систем. У првој години чланства Пролетер је, са око 640 милиона динара промета, био на самом дну, са око 4% учешћа у укупном промету ланца ДТЛ, да би се на крају 2015. године, са 1,35 милијарде динара, попео на преко 5% и заузео средину табеле.

2010.

Постојала су четири профитна центра са укупно 43 малопродајна објекта, 103 трговца и годишњим прометом у малопродаји од око 544 милиона динара:

ПЦ I прехрана града - са 12 малопродајних објеката, 52 запослена и прометом од 254.827.000 динара.

ПЦ II одећа - са 3 малопродајна објекта (бутик ОН бутик ОНА и кућни текстил), девет запосленихи прометом 30.458.000 динара

ПЦ III специјализоване продавнице - са шест малопродајних објеката (две гвожђаре, продавница сточне хране, кристал, бела техника, стовариште грађ. материјала), 11 запослених и прометом 51.100.000 динара

ПЦ IV прехрана села – са 16 малопродајних објеката, 31 трговцем и прометом 207.755.570 динара

2011.

Током ове године долази до гашења појединих малопродајних објеката због непрофитабилнсти, али и до отварања нових, тако да на крају 2011. године Металац Пролетер има 40 активних продавница, подељених у три профитна центра, са укупно 120 запослених у малопродаји и укупним прометом од 643,42 милиона динара:

ПЦ I прехрана града – са 13 продајних објеката, 67 запослених и прометом од 318.000.000 динара

ПЦ II специјализоване продавнице – са седам објеката, осам запослених и прометом од 66.640.000 динара

ПЦ III прехрана села – са 20 продавница, 45 запослених, и прометом од 258.770.000 динара

2012.

Пролетер има 41 активан малопродајни објекат са 141 радником и укупним прометом од 816,5 милиона динара:

ПЦ I прехрана града - са 13 малопродајних објеката, 80 запослених и прометом од непуних 400 милиона динара

ПЦ II специјализоване продавнице – са четири продавнице (гвожђара на Руднику, кристал, дисконт пића, стовариште грађ. материјала); шест запослених и скоро 37 милиона динара промета

ПЦ III прехрана села – са 23 продавнице, 55 запослених и прометом од 380 милиона динара

МЕТАЛАЦ ПРОЛЕТЕР КРОЗ ПРИЗМУ ПЕТОГОДИШЊИХ ПАРАМЕТАРА

Година	Промет у малопродаји	Раст промета	Број куповина	Раст броја куповина	Процена вредности куповине	Раст просечне вредности куповине	Раст
2010	544.138.958		1.932.428		282		
2011	643.419.897	18,25%	2.167.207	12,15%	297	5,44%	1,49%
2012	816.488.314	26,90%	2.636.974	21,68%	310	4,29%	8,77%
2013	964.082.398	18,08%	2.931.172	11,16%	329	6,23%	21,55%
2014	1.101.862.412	14,29%	3.354.169	14,43%	329	-0,12%	7,20%
2015	1.350.251.306	22,54%	3.644.244	8,65%	371	12,79%	20,88%

Тренд кретања главних показатеља у малопродаји од 2010-2015. године

2013.

У 43 активна малопродајна објекта запослено је 136 радника, а укупни промет расте на 964 милиона динара. Расте број објеката у ПЦ I и ПЦ II а опада у ПЦ II, што говори о све већој оријентацији и усмерености Пролетера ка малопродаји робе широке потрошње.

ПЦ I прехрана града - 14 малопродајних објеката са 78 запослених и прометом од 495 милиона динара.

ПЦ II специјализоване продавнице - четири малопродајна објекта (гвожђара на Руднику, кристал, дисконт пића, стовариште грађ. материјала) - пет запослених и промет 26,7 милиона динара

ПЦ III прерана села - 25 малопродајних објеката, 53 запослена и 442,7 милиона динара промета

2014.

Пословало се преко 45 малопродајних објеката, са 145 људи. Ово је година у којој ће укупни приход Метала Пролетера достићи 1 милијарду динара, тј. око 9,5 милиона евра, што представља највећи остварени приход откада је преузет 2003. године. Тржишно учешће Пролетера у општини је 38%

ПЦ I прехрана града - 16 малопродајних објеката, 86 запослених и промет од 603 милиона динара

ПЦ II специјализоване продавнице - две продавнице (гвожђара на Руднику, стовариште грађ. материјала), два запослена и промет 14 милиона динара

ПЦ III прехрана села - 27 малопродајних објеката, 57 запослених и 485 милиона динара промета

2015.

Уместо три постоје два профитна центра са укупно 43 малопродајна објекта, 146 радника и 1,35 милијарде промета.

ПЦ I прехрана града - 17 малопродајних објеката, 88 запослених и промет од 776,2 милиона динара

ПЦ II прехрана села - 26 малопродајних објеката, 58 запослених и 574 милиона динара промета

КРЕТАЊЕ ПОСЛОВНОГ ДОБИТКА И ДОБИТКА ИЗ РЕДОВНОГ ПОСЛОВАЊА

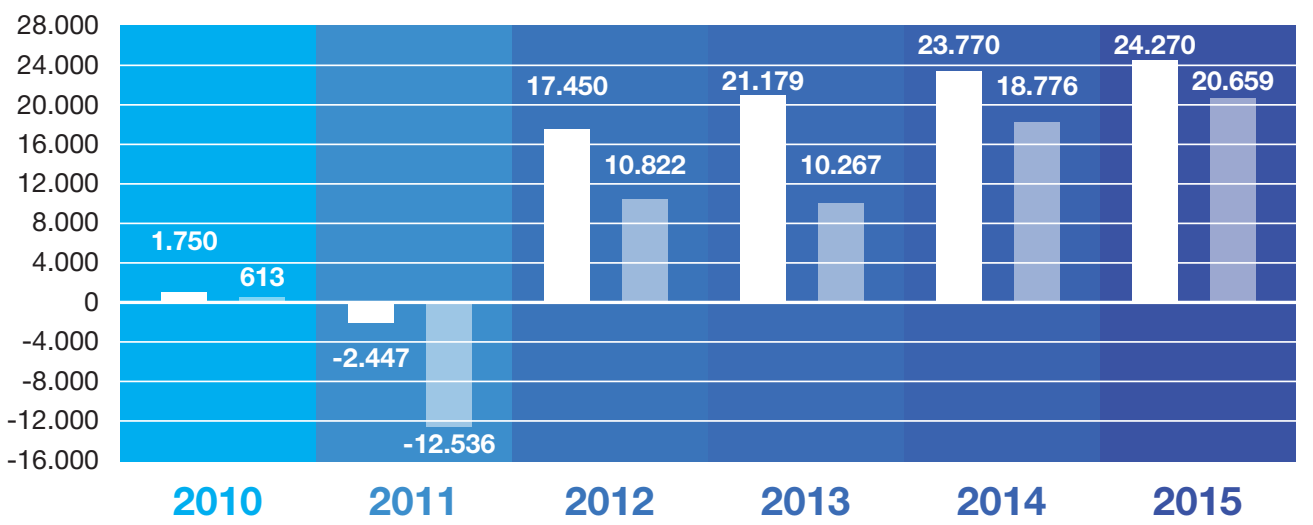

Поводом јубилеја

ЗЛАТНА МЕДАЉА „ТАКОВСКИ УСТАНАК”

На Дан општине Горњи Милановац, 23. априла 2016. године, Пролетеру је, поводом 70 година постојања и свеукупног доприноса развоју рудничко-таковског краја, уручено највише општинско признање - Златна медаља „Таковски устанак”.

Обраћајући се у име свих добитника награда, Јелена Луковић, генерална директорка Металац Пролетера, је на свечаној седници СО рекла: - Не треба ми једни другима да се захваљујемо, већ да наздравимо будућности и пожелимо да овакви догађаји послуже као пример, мера вредности и подстицај долазећим генерацијама. Да чине најбоље и највише што могу, одговорно, вредно и поштено - без обзира да ли ће их живот сместити међу оне који одају признања или их примају.

70 година растемо заједно

У сусрет јубиларној 2016. години, наше предузеће је спровело и истраживања, којима је, уз математички јасан раст учешћа на тржишту робе широке потрошње, могло да изведе и друге закључке неопходне за даље унапређење задовољства потрошача. Осим што ће низом активности пре свега обрадовати своје најмлађе и најстарије потрошаче, Металац Пролетер је, слоганом „70 година растемо заједно“, заправо нагласио истину да су послератна историја Горњег Милановца и Пролетера, основаног 1946. године, нераскидиво повезане. Једноставно, Пролетер је живео са Горњомилановчанима, а живот Горњомилановчана није се могао замислити без Пролетера.

Ненад Бабић,
Јасна Вуковић,
Иван Чутовић

МЛАДИ УНЕЛИ ЕНТУЗИЈАЗАМ

Јасна Вуковић,
помоћник генералног директора

- Кад сам јула 2005. године дошла у Пролетер, било ми је одмах јасно да започете промене није лако спровести. Мислим да је већи део старих радника још увек био у неким прошлим временима и дуго без неопходне пословне дисциплине. Није било сарадње између служби и чинило се да о развоју фирме размишља само новопостављено руководство. Велики део имовине није било укњижен на Пролетер, промене у процесу рада нису биле пропраћене одговарајућим одлукама и сл.

Међу запосленима у продавницама могла сам да препознам три групе људи. Најпре они који су доживљавали Пролетер као своју другу кућу па су се тако и даље понашали и имало се шта од њих научити. Другу групу чинили су радници којима имовина Пролетера није била неприкосновена и чије је понашање формирано у периоду недомаћинског пословања Пролетера. Са остацима таквог понашања борили смо се још неколико година. Коначно, долази генерација младих трговаца који су свесни економске ситуације, који се труде да оправдају поверење које им је указано и који гризу посао. То је трећа група са којом је у Металац Пролетер и стварно ушло ново време.

Данас бих као значајне квалитетне промене, осим изгледа објеката, ширине асортимана и сл, пре свега истакла: стално едуковање трговаца, који су најважнији капитал предузећа; затим домаћински однос према имовини на свим нивоима руковођења; изградњу односа поверења на релацији потрошач-Пролетер; већи степен лојалности запослених и квалитетан однос са службама.

СЛОЖАН КОЛЕКТИВ МЕ ЧИНИ СРЕЋНИМ

Ненад Бабић,
шеф набавке

- Пролетер памтим по продавницама са старим витринама и полицама, слабој понуди и не баш приступачним ценама. За многе продавнице нисам ни знао да су Пролетерове јер се то није могло закључити по њиховом спољашњем изгледу. Данас је слика сасвим другачија – постали смо препознатљива трговина са добрим асортиманом, како по ширини, тако и по дубини, врло приступачним ценама, уредним малопродајним објектима, младим и љубазним особљем. Срећан сам што смо сложан колектив и што имамо пуно ентузијазма да све буде још боље. Морам признати да нам пријају комплименти од наших суграђана да смо права комшијска радња.

Сигуран сам да ћемо у наредним годинама бити много присутнији и препознатљиви и ван граница наше општине, а лично се надам и једном модерном супермаркету од 1000 квадрата у Горњем Милановцу.

СВАКОГ ДАНА СТЕПЕНИЦА ВИШЕ

Иван Чутовић,
шеф продаје

- У данашњем Пролетеру највише ми се допада што је општим изгледом и уређењем својих продавница напокон почео да се издваја од других у граду. Радује ме што је поново постао препознатљив бренд Горњег Милановца, како код старијих људи који се сећају некадашњег трговинског гиганта, тако и код младих…

За наш даљи напредак важно је да се применом нових информационих модела и савремених видова комуникације и повезивања људи, што више приближимо новим навикама и потребама потрошача. А пошто смо млад и полетан колектив, сигуран сам да ћемо и у томе бити лидери, јер смо себи поставили задатак да услугу и угођај куповине сваког дана подигнемо за степеницу више од конкуренције…

Зато ме посебно радује кад похвале чујем од младих људи, који су прилично информисани, и који нису носталгични према Пролетеру, већ се искључиво руководе рационалним ставовима. Радује ме и кад добијемо примедбу, или предлог, јер то је знак да је потрошачу стало да буде боље и да жели томе да допринесе.

TOUCH
TOUCH
NESCAFÉ
FERRERO
MERIX

ПРОЛЕТЕР ОСТАЈЕ ДОБАР КОМШИЈА ГОРЊОМИЛАНОВЧАНИМА

Стратегијом до 2019. године малопродајна мрежа предузећа Металац Пролетер ће наставити да се развија у концепту „комшијске трговине“ са радњама „на углу“. Најважнија конкурентска предност биће управо добра понуда и директан однос између продајног особља и купаца, уз ситне али свакодневне додатне услуге. А најважнија карика у том односу су запослени и зато ће њиховом развоју и мотивисаности бити посвећена посебна пажња. Све то треба да доведе до даљег раста тржишног учешћа на око 50%.

Пословање Металац Пролетера ће у наредном периоду бити под снажним утицајем сложених макроекономских услова. Најзначајнији изазови су: пад куповне моћи становништва, повећана конкуренција, увођење нових технологија, нови малопродајни формати, електронска трговина и глобализација. Осим тога, кад је реч о локалном окружењу, локалне власти често немају визију развоја трговине у њиховој заједници.

Притом је привреда у Србији и даље суочена са ризицима недовољне економске активности, високе стопе незапослености, високог буџетског дефицита и спољног дуга. Посматрано са становишта кључних макроекономских индикатора, стање здравља националне економије је изузетно лоше, одрживост јавних финансија је угрожена, с тим да су реални ризици пада привредне активности и потрошње становништва. Мере фискалне консолидације имају краткорочно негативне ефекте на домаћу тражњу.

Развој малопродаје у општини Горњи Милановац прати у највећој мери промене које су карактеристичне за промене конкурентске структуре трговине Србије. Предузеће Металац Пролетер има знатно повољнију тржишну позицију на тржишту прехрамбених производа, с тим да је тржишна позиција на селу боља него у граду код робе широке потрошње. У питању је препознатљив систем и концепт малопродајног пословања који служи уситњеном снабдевању и малим куповинама.

...Добар показатељ мале куповне моћи становништва представља однос просечне нето зараде и вредности просечне потрошачке корпе. За покриће просечне потрошачке корпе у Србији, у јулу 2015. године било је потребно 1,47 просечних зарада, тј. 66.800 динара, а просечна месечна зарада без пореза и доприноса у јулу је износила 45.601 динар. Просечна зарада исплаћена у августу номинално је мања од јулске за 1,8%, а реално је мања за 2,7%.

На подручју општине Горњег Милановца реално је очекивати појаву нових конкурената (домаћих и иностраних), односно промене које су карактеристичне за развијене тржишне привреде у погледу све веће заступљености савремених трговинских формата који ће озбиљно угрожавати конкурентску позицију, пре свега, мањих продајних објеката и самосталних радњи.

Тржиште Горњег Милановца карактерише висок степен фрагментације трговинске понуде. За разлику од предузећа Металац Пролетер које у свом саставу има 43 продавнице, већина предузећа или предузетника који се баве малопродајом имају само један или три продајна објекта, па можемо говорити о великом броју конкурената који су врло уситњени. Реално, највећи појединачни конкурети су Макси и Идеа, а недавно је на тржиште ушао и Аман. Посебно је изражен ценовни „рат" који за резултат има пад просечног рентабилитета. У оваквим условима на значају добија снижавање трошкова као извор конкурентске предности. Притом је карактеристично коришћење недозвољених средстава (избегавање плаћања пореза, рад на „црно" и сл.).

Преговарачка снага добављача биће све лошија услед очекиваног раста присуства хипермаркета и других дисконтних система продаје. Са друге стране, просечан ниво промета по глави становника у Србији је око 519 евра годишње, што чини око 45%

укупних регистрованих издатака за робу личне потрошње у трговинама и на пијаци. Купци су добро информисани и све више су образовани и постају све захтевнији у погледу базичних елемената понуде, с тим да на значају добијају и други елементи понуде, као што су: продајни амбијент, љубазност, услужност продајног особља, паркинг, пратећи садржаји у оквиру продајног објекта.

Најзначајнију претњу најзаступљенијим форматима, тј. малим продавницама, представљају хипермаркети и савремене специјализоване продавнице. А појављују се нови облици продаје (директна продаја купцу, продаја на даљину, електронска трговина, као и нове комерцијалне услуге и различити типови директног маркетинга).

Металац Пролетер ће се фокусирати првенствено на ефикасније управљање свим аспектима интерне економије, уз максималну ангажованост на унапређењу свих аспеката маркетинга и продаје, постпродајних услуга, развијања људских ресурса и технолошких унапређења.

Са више од 42% учешћа на тржишту робе широке потрошње у општини Горњи Милановац, Металац Пролетер има повољнију тржишну позицију на селу, где са 26 продавница држи 57,4% тржишног учешћа, него у граду, где са 17 продавница држи 31% тржишног учешћа и има бројну конкуренцију. Притом, у трговини робом широке потрошње конкуренти Металац Пролетеру се налазе и изван општине Горњи Милановац (пре свега у Прељини, Чачку и Крагујевцу). Али, у сегменту малих куповина, потрошачи најчешће купују у Металац Пролетеру.

Металац Пролетер са мрежом својих малопродајних објеката у Горњем Милановцу има најбољу покривеност тржишта са становишта географског обухвата и распореда малопродајних објеката. Реч је таквој особености малопродајне мреже коју је немогуће у кратком року имитирати. Стога се са њом може управљати као средством диференцирања у односу на конкуренцију и градити својеврсна предност.

Начин живота купаца у Горњем Милановцу говори у прилог још увек изражене оријентације ка свакодневним куповинама робе широке потрошње. У прилог томе иду и актуелна дешавања повезана са падом животног стандарда. Ово у исто време подстицајно делује на опстанак и развој класичне малопродаје.

Имајући на уму најбољу покривеност тржишта и број објеката, доминантан асортиман продаје, позицију код добављача, и наравно, традицију и поверење код потрошача, за очекивати је да оспособљен и амбициозни менаџмент задржи и даље развија конкурентске предности које воде успеху.

Циљно тржиште је општина Горњи Милановац, која је према попису становништва из 2011. године имала 45.600 становника, односно 15.660 домаћинстава, од чега 54% у граду. Како је, према процени Републичког завода за статистику, већ у 2014. број становника смањен за око 2.500, тај тренд ће се извесно наставити. Металац Пролетер у сваком случају не искључује да расте и даљим ширењем малопродајне мреже на тржишта изван општине Горњег Милановца.

Колектив најуспешнијег малопродајног објекта Металац Пролетера, на челу са својим шефом Милошем Милошевићем.

Тим који је пример добре праксе свим запосленима у малопродајним објектима Металац Пролетера. Тим који помера границе и показује да увек може боље и више…

Запослени МПО 34: Симоновић Зоран, Ђурђевић Дијана, Савић Тања, Милошевић Биљана, Милошевић Милош – пословођа, Милошевић Оливера, Марјановић Драгана, Којић Снежана, Вукашиновић Драгица, Баралић Снежана, Милић Јелена, Милић Катарина, Новаковић Љиљана, Мимовић Јелена, Јеремић Александар, Марушић Наташа.
Недостају: Тодоровић Драгана, Ерић Јелена

И даље растемо заједно

САДРЖАЈ

Уводна реч 03

Основан државни магазин 12

Организационе промене 14

1946 - 1956.
Први кораци среског магазина 18

1956 - 1966.
Друга деценија - време великог полета 30

1966 - 1976.
Године процвата Горњег Милановца 36

1976 - 1986.
Коначно робна кућа и магацин 44

1986 - 1996.
Велика криза долази 54

1996 - 2003.
Време осипања и посустајања 62

2003 - 2016.
Пролетер ушао у породицу Металац 70

Кроз призму петогодишњих параметара 94

Златна Медаља „Таковски Устанак” 96

Пролетер остаје добар комшија Горњомилановчанима 101

Издавач
Металац Пролетер

За издавача
Јелена Луковић

Приређивач
Надица Вујић Митровић

Редакциони одбор
Драгољуб Вукадиновић
Јелена Луковић
Надица Вујић Митровић

Ликовно - графичка опрема
Дизајн студио Металац
Петар Тешовић

Штампа
Златна књига
Јагодина
Тираж 1.000 примерака
јун 2016. године